

MALMÖ HÖGSKOLA
FAKULTETEN FÖR
KULTUR OCH SAMHÄLLE

FN:s vision av Millenniemålen och den svenska regeringens tolkning av dem

En innehållsanalys om hur hållbar utveckling tolkas med fokus på produktion och konsumtion

UN vision of the Millennium development goals and the Swedish government interpretation

A content analysis on how sustainable development is interpreted with focus on production and consumption

Michelle Bucht

Huvudområde Miljövetenskap

Kandidatnivå

15hp

VT 17

Handledare: Karin Westerberg & Johanna Nygren Spanne

Sammandrag

Den här uppsatsen är en kvalitativ innehållsanalys som utgörs av två delar. Först kartläggs vilken typ av hållbar utveckling som framgår i Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992). Resultatet av del ett presenteras i form av en analysmatris som användes som mall i delstudie två för att granska den svenska regeringens implementering av FN:s millenniemål. Det dokument som analyserades i del två var propositionen 2002/03:122 som var regeringens slutdokument för implementeringen av millenniemålen. Analysen visade att den svenska regeringens tolkning inte stämde överens med FN:s vision av en hållbar utveckling. I studien framgick att FN-dokumenterna har en bättre balans mellan de tre hållbarhetsdimensionerna medan regeringsdokumentet fokuserade på att skapa hållbara lösningar genom att fokusera på den ekonomiska dimensionen. Den framarbetade analysmatrisen visade att den dåvarande svenska regeringens tolkning påvisade en svagare eller likvärdig version av en hållbar utveckling som den som framgick i FN-dokumenterna.

Nyckelord: Hållbar utveckling, översättning, hållbara konsumtion och produktionsmönster, FN, Sverige.

Abstract

The thesis was a twostep qualitative content analysis. The first charted the kind of sustainable development that emerged in the Millennium Declaration (FN, 2000), the Rio Declaration (FN, 1992) and Agenda 21 (UNCED, 1992). The analysis was presented in an analysis matrix that was used as a template in the second part of the study to review how the Swedish government had implemented the UN Millennium Development Goals by analyzing the parliamentary tied proposition 2002/03:122. The analysis showed that the UN vision of sustainable development is not consistent with the Swedish government translation. UN documents had a better balance between the three dimensions of sustainability, government document focused on creating sustainable solutions by focusing on the economic dimension. The elaborated analysis matrix showed that the Swedish Government's interpretation showed a weaker or equivalent version of sustainable development such as that contained in the UN documents.

Key Words: Sustainable development, translation, sustainable consumption and production patterns, the UN, Sweden.

Förord

Leva med eller av naturen? Den frågan är för mig central, beroende på vilken inställning man har blir sättet individen ser på åtgärderna olika. Det kan likställas med förhållandet att utnyttja och utnyttjas, ett maktförhållande jag alltid har varit intresserad av gällande både människor, djur och natur. Efter att ha läst en miljövetenskaplig inriktning på gymnasiet och utvecklade ett engagemang inom ideella miljö- och människorättsorganisationer väcktes ett intresse för hållbar utveckling och Sveriges hållbarhetspolitik. Jag är av åsikten att utvecklingsländerna är beroende av de utvecklade ländernas konsumtionsval för sin överlevnad, även om arbetsvillkoren kan vara undermåliga. Det är invånarna i de rika länderna som genom sina levnadsval avgör om de lever i ett med eller av naturen, om de vårdar naturen och sina medmänniskor genom sin konsumtion, eller om deras livsstil medför exploatering och utnyttjande.

Som miljövetarstudent från den tvärvetenskapliga skolan ligger mitt intresse först och främst i hur människans påverkan av naturen kan minimeras, något som kan besvaras genom att studera hur människor ser på sig själva och sina behov i förhållande till sin omgivning, som inkluderar människor såväl som djur och natur. Miljöarbetet är ett interagerande arbete som hänger ihop med den globala utvecklingen som i sin tur påverkar människors välbefinnande runt om i världen genom produktionens miljö- och hälsopåverkan.

Tack

Jag vill framföra ett tack till mina handledare Karin Westerberg och Johanna Nygren Spanne på Malmö Högskola, det har betytt mycket för mig att ha er som bollplank under arbetets gång. Ett stort tack vill jag också framföra till alla mina lektorer och professorer som jag stött på under min utbildning som har bidragit mig till att forma den jag är idag. Jag har lärt mig otroligt mycket under de här tre åren. Jag vill rikta ett särskilt tack till Ebba Lisbeth Jensen som peppade mig i uppstartsarbetet och Joe Strahl vars motiverande ord vid fick mig att hitta tillbaka till min egen drivkraft. Stort tack!

Innehållsförteckning

Kapitel 1: För en bättre värld	1
Syfte, frågeställning & avgränsning	2
Situering	3
Kapitel 2: Teoretiskt förhållningssätt	4
Kopplingen mellan hermeneutik, kontextuell holism & rekontextualisering	4
Kvalitativa litteraturstudiers tillförlitlighet: där teori och metod möts	5
Ett tolkningsverktyg för FN-dokument	7
Kapitel 3: Metodologiskt tillvägagångssätt.....	8
Urval och avgränsning	8
Urval av FN-dokument.....	8
Urval av regeringsdokument	10
Forskningsprocessen	10
Observation av FN-dokumenterna	11
Koder definieras i analysfasen	11
Koderna presenteras i en analysmatris – mall för analys av propositionen	13
Sveriges översättning ställs mot FN:s vision	13
Metodologiska problem.....	14
Kapitel 4: Analys av millenniemålets tolkning av hållbar utveckling.....	15
Analys av FN-dokumenterna.....	15
Hållbar utveckling	15
Samhällelig dimension	16
Ekonomisk dimension	18
Ekologisk dimension	20
Hållbara produktions- och konsumtionsmönster.....	21
Sammanställning	25
Kapitel 5: Analys av millenniemålets översättning i regeringens strategiarbete för en hållbar produktion och konsumtion	28
Analys av regeringsdokument	28
Hållbar utveckling	29
Samhällelig dimension	30
Ekonomisk dimension	32
Ekologisk dimension	34
Hållbara produktions- och konsumtionsmönster.....	35
Sammanställning	37
Kapitel 6: Diskussion	41

Författarens avsikt och läsarens tolkning	41
De teoretiska utgångspunkterna	42
Utvärdering av analysmatrisen.....	43
Kapitel 7: Slutsats.....	44
Framtida forskning	45
Referenser	46

Kapitel 1: För en bättre värld

År 2016 är möjligheternas år då vi som globala invånare har alla möjligheter att uppnå en hållbar utveckling (FN, 2015). 44 år har gått sedan FN:s första miljökonferens hölls och önskan att nå globala överenskommelser för en gemensam framtid har kommit ett steg närmare i form av framtagandet av Riodeklarationen och Agenda 21 (Sustainable development knowledge platform, 2015).

*We Are the First Generation that
Can End Poverty, the Last that
Can End Climate Change*

- Ban Ki-moon (FN, 2015)

Tre år efter mötet i Rio 1992 tillsatte den svenska regeringen en nationell kommitté, Kommittén för Agenda 21, vars syfte var att bidra i det nationella arbetet med att utveckla, fördjupa och förankra arbetet med Agenda 21 inför FN:s extra generalförsamling 1997 (Riksdagen, 2012). Kommittén för Agenda 21 skulle arbeta intrigerande mellan olika myndigheters arbete för att nå en hållbar utveckling. Den 1 mars 2002 kom den parlamentariska kommittén Globkom ut med *SOU 2001:96 Globkom, Kommittén om Sveriges politik för global utveckling*, det var även de som den 15 maj 2003 gav ut propositionen *2002/03:122 Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, förkortat PGU, som blev riksdagsbunden (Riksdagen, 2015). PGU utgjorde grunden i arbetet att uppnå millenniemålen, det är ett verktyg som används för att optimera det gemensamma arbetet kring de globala hållbarhetsmålen.

Vid arbetet med millenniemålen, även kallade MDG, var det gemensamma målet att föra samman världens nationer i det globala arbetet för en bättre värld. För att göra målen mätbara togs åtta tidsbundna millenniemål fram där FN:s arbete med målen vilade på MillenniedelARATIONEN (FN, 2000, princip 22 & 23 p.1). Efter att de tre ramdokumenten MillenniedelARATIONEN (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992) kommit till skulle de stater som ratificerat dem också implementera de överenskomna målen nationellt.

Det är inte självklart att staters vision av hållbar utveckling motsvarar FN:s, det visade kommittén för Agenda 21 i promemorian *Sammanställning av regeringskansliets planer beträffande hållbar utveckling* som skrevs den 24 maj 1995. I texten framgår att kommittén arbetade fram vad de själva menade med hållbar utveckling och hur begreppet ska arbetas med på nationell nivå i Sverige ”hur de miljöhot som vi idag har identifierat skall lösas samtidigt som alla (ur miljösynpunkt väsentliga) politikområden miljöanpassas.” (Miljödepartementet, 1995:02, s.1). Ett annat exempel är MDG-mål sju om att säkra en hållbar miljö som anger att en avsevärd förbättring ska uppnås för minst 100 miljoner sluminvånarens livsvillkor till år 2020 (Mdgmonitor, 2015). Hur delmålet ska uppnås framgår inte

vilket resulterar i att staterna fritt kan tolka hur delmålet ska uppnås och vad FN menar med det. Ett för stort tolkningsutrymme kan vara problematiskt, det är till exempel en stor skillnad att arbeta med målet att öka människors levnadsstandard genom att ta fram mer sanitära bostäder för invånarna som de har råd med. Det är något helt annat att se det ur ett helhetsperspektiv som innefattar, hälsovård, utbildning, jobb och sanera områdena så de är säkra att bo på ur hälsosynpunkt. Det första kan leda till ett beroende av staten som kan anses vara en kortsiktig hållbarhet, då de olika parametrarna ses som substituter genom att en hygienisk levnadsmiljö innebär att människor som bor där är friskare (Solow, 1986, s.146). Det andra alternativet kan skapa bättre förutsättningar för invånarna att komma ut ur fattigdomen och den miljö de lever i vilket leder då till en långsiktig hållbarhet då parametrarna inte ses som substituter och måste då kartläggas hur alla uppfylls utan att en av dem motverkas (Solow, 1986, s.147-148).

Med det sagt kan översättningen bli olika beroende på vilket tolkningsutrymme FN-dokumentet ger och därmed är det av intresse att säkra att globala hållbarhetsmål ger minsta möjliga utrymme för feltolkningar.

Syfte, frågeställning & avgränsning

Studien har i syfte att ta fram ett analysverktyg som synliggör hur väl FN:s vision av en hållbar utveckling återspeglas i de strategiplaner stater har utarbetat för att uppnå de mål som finns i ramdokumenten. Det tar sig i uttryck genom att kartlägga hur hållbar utveckling beskrivs i de tre FN-dokumenterna Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992), vilket presenteras i form av en analysmatris, se tabell 5. Matrisen fungerar som ett jämförelseinstrument som sedan används som mall för att studera hur väl den dåvarande svenska regeringens vision, som presenterades i prop. 2002/03:122, överensstämmer med FN:s vision. De likheter och skillnader som identifierades presenteras i tabell 7, där synliggörs hur nära den svenska tolkningen är ursprungsdokumentet.

Jag är intresserad av vilka parametrar som i FN-dokumentet menar genererar en hållbar utveckling och hur de parametrarna, som i studien anges som analyskategorier, diskuteras i propositionen för att kunna studera om och i så fall hur den svenska tolkningen skiljer sig från ursprungsdokumentet. Graben & Harrison (2015, s.771-772) och Walker (2012, s.1) menar att en författares avsikt kan uppfattas på ett annat sätt av läsaren. För att minimera möjligheterna till feltolkning av de studerade dokumentens innebörd används Graneheim & Lundmans

(2004, s.105) tolkningsram, den presenteras i kapitel 2. Notera att den här studien inte tar ställning i huruvida om det är det bra eller dåligt att FN-dokument är mer eller mindre tydliga i sin utformning.

Situering

Jag är tvärvetenskapligt skolad inom miljövetenskapen, ett begrepp som Thistlethwaite & Moran (2010, s.503) definierar som “*occasions when two or more professionals learn with, from, and about each other to improve collaboration and the quality of care*”, där målet är att respektera, förstå och stödja olika disciplinernas yrkesroller (Mann et.al., 2014, s.708). Det tvärvetenskapliga tänkandet var uppsatsens utgångspunkt.

Det som kan ha påverkat analysen av dokumenten är min etiska gränsdragning, den stämmer väl överens med vad Kronlid (2005, s.206) kallar en icke-dualistiska natursyn där allt levande är sammankopplat, det är inte människan mot resterande arter. Vi hör alla samman och påverkas direkt och indirekt av varandra. Den interaktionen är till viss del osynlig, därmed kan inte enskilda element analyseras isolerat eftersom parametrarna ett system är uppbyggt av är bestämd av bredare regelbundenheter och mönster. Min syn på hållbar utveckling är att allt levande ges samma värde och rättigheter. Jag är medveten om att min världsuppfattning kan ha färgat av sig i min analys trots att jag hade för avsikt att ta av mig de glasögonen då syftet var att granska empirin objektivt.

Kapitel 2: Teoretiskt förhållningsätt

Kapitlet kommer att behandla studiens teoretiska utgångspunkter och vilka metoder som har tillämpats för att öka tillförlitligheten i analysen. Tolkning av texter är en beprövad metod som forskare med olika motiv har använt sig av för att kunna förstå och förklara texters betydelse och innehåll (Gripsrud, 2002, s.187; Wodak, 2011, s.624). En vanlig teori som tillämpas vid texttolkning är hermeneutik, den här studien har utgått ifrån den aletiska hermeneutiken (Alvesson & Sköldberg, 2008, s.250). För att testa någonting nytt kopplades den aletiska hermeneutiken samman den med tolkningsperspektiven kontextuell holism (Kubik, 2015, s.354) och rekontextualisering (Wodak, 2011, s.630) som instrument för att tolka de studerade texterna. Det börjar bli mer populärt att ta studera utveckling av informationssamhället ut ett **holistiskt** perspektiv (Ziemba, 2013, s.106), hittills har få studier gjorts som studerar korrelationen mellan holism och hållbar utveckling där förståelse av, implementering och applicering ses i samma sammanhang (Iñigo & Albareda, 2016, s.2; Potocan & Mulej, 2003, s.422). Det var motiveringen till att holism togs in som ett nytt element i den här studien. Nedan följer en närmare förklaring om hur studiens olika termer kopplas samman teoretiskt.

Kopplingen mellan hermeneutik, kontextuell holism & rekontextualisering

Hermeneutik står för tolkningslära och handlar om att utforska möjliga tolkningar samt identifiera de normer och värderingar som sätter tonen för textens budskap och att hitta de betydelser som ligger bakom (Ezzy, 2002, s.24; Gripsrud, 2002, s.187). Den här uppsatsen har utfört texttolkning genom att kartlägga vilken typ av hållbar utveckling som diskuteras i FN-dokumentet respektive prop. 2002/03:122 och därför behöver hermeneutik som begrepp redas ut. Det centrala inom hermeneutiken är att man inte förstår helheten om man inte förstår delarna och tvärt om och ontologin har två huvudspår, den objektiva och den aletiska. Den här studien tillämpade den aletiska då jag som forskare letade efter texternas dolda innebörd och bakomliggande mönster, till skillnad ifrån den objektiva som intresserar sig för författaren och hans bakgrund för att förstå intentionerna (Alvesson & Sköldberg, 2008, s.198). Den aletiska hermeneutiken har tre undergrupper, de tre är den existentiella, den poetiska samt misstankens hermeneutik (Alvesson & Sköldberg, 2008, s.250, 259 & 261). I den här studien används den poetiska hermeneutiken då den intresserar sig för språket i litteraturen och söker efter under-

liggande mönster i texten. Vanligen studeras de underliggande mönstren med en hermeneutisk inriktning att finna i metaforer och narrationer (Alvesson & Sköldbberg, 2008, s.198). De mönstren går enligt Kubik (2015, s.354) att finna genom att tillämpa tolkningsperspektivet kontextuell holism.

Kontextuell holism kombinerar ett generalisations- och kontextuellt perspektiv, vilket är det perspektiv den här studien har utgått ifrån. Tolkningsperspektivet förutsätter två saker enligt Chen & Sil (2007, s.227), det första är ett systematiskt tänk som enligt Kubik (2013, s.27) likställs med holism, det andra är textens samhörighet till andra texter. Analysmetoden anger att jag som forskare ska sträva efter att förklara min empiri och leta efter dolda innebörder (Melo, 2011, citerad i de Almeida Melo, 2016, s.316), För att hitta samhörighetspunkter utgick jag ifrån vad Wodak (2011, s.630) kallar rekontextualisering med motiveringen att:

Spatial and temporal relationships between texts always include relations of recontextualization, whereby texts move between spatially and temporally different contexts, and are subject to transformations whose nature depends upon the relationships and differences between such contexts.
(Wodak, 2011, s.629)

Rekontextualisering kombinerar ofta gamla och nya element (Wodak, 2011, s.630). De gamla elementen i den här studien var de sex begrepp som var vanligast förekommande i de tre analyserade FN-dokumenterna, se sida 9-10. Det nya elementet var begreppet holism som studerades genom att kartlägga hur dokumenterna beskrev gamla elementen i förhållande till varandra. Motiveringen var att FN år 2013 instiftade resolutionen *Happiness: towards a holistic approach to development* som byggde på att hållbar utveckling kräver arbete på alla nivåer (FN, 2013, s.1). I resolutionen framgick att ett holistiskt tillvägagångssätt innebär att lika stor vikt läggs vid de ekonomiska som icke-ekonomiska aspekterna av välbefinnande (FN, 2013, s.5) samt att det tillvägagångssättet behöver tillämpas för att säkerställa en hållbar utveckling som erkänner det ömsesidiga beroendet mellan människan och naturen (FN, 2013, s.6).

Kvalitativa litteraturstudiers tillförlitlighet: där teori och metod möts

Forskningsartiklar om kvalitativ innehållsanalys påvisar att det finns brister gällande forskningsmetodens användning, orsakerna är att inkluderade koncept kan tolkas på olika sätt samt att forskningsprocessen kan innehålla luckor som kan påverka texttolkningen (Graneheim &

Lundman, 2004, s.105). Det finns olika sätt att öka tillförlitligheten hos en kvalitativ innehållsanalys, den här uppsatsen utgick ifrån Graneheim & Lundmans (2004, s.106-107) tre principer *meaning unit* (1), översatt till textens innebörd, *condensed meaning unit* (2), översatt till textens essens samt kod (3). Syftet med principerna var att ta fram koder ur textmassan, exempel av hur koder kan tas fram ur en text visas i tabell 1 och 2. Principerna har följande definition:

- **Meaning unit** är “words, sentences or paragraphs containing aspects related to each other through their content and context.” (Graneheim & Lundman, 2004, s.106).
- **Condensed meaning unit** är abstraktion ”since it emphasises descriptions and interpretations on a higher logical level.” (Graneheim & Lundman, 2004, s.106)
- **Kod** är ”The label of a meaning unit ... [and] can be assigned to, for example, discrete objects, events and other phenomena, and should be understood in relation to the context.” (Graneheim & Lundman, 2004, s.107).

Tabell 1. Exempel på textens innebörd, textens essens och kod (Graneheim & Lundman, 2004, s.107)

Meaning unit	Condensed meaning unit	Code
there is a curious feeling in the head in some way, empty in some way	curious feeling of emptiness in the head	emptiness in the head
it is more unpredictable so to say, you can never be sure about anything	An unpredictable and unsure situation	uncertainty

Tabell 1 visar hur essensen i en text kan tas fram med hjälp av Graneheim & Lundmans tre principer. Nedan illustreras ett mer konkret exempel i tabell 2 för hur metoden kan tillämpas som en form av kvalitativ innehållsanalys.

Tabell 2. Exempel på koder, underkategorier, kategorier och tema från en narrativ innehållsanalys om lågt blodsocker (Graneheim & Lundman, 2004, s.108)

Theme	LACK OF CONTROL AND STRUGGLE FOR REGAINING CONTROL					
Category	SENSATIONS			ACTIONS		COGNITIONS
Sub-category	Unfamiliar bodily sensations	Familiar but unexpected bodily sensations	Terrible feelings	Unfamiliar actions	Familiar but unexpected actions	Thinking difficulties
Codes	Double vision Emptiness in the head Emptiness in the stomach Stiffness in the tongue Unsteadiness Weightiness in the legs	Enormous hunger Palpitations of the heart Tremor Sweating	Frightened to death Loss of control Uncertainty Confusion	Fumbling Disconnected speech Disruptive behaviour	Urge to eat Verbal expressions of anger “Attack” on the refrigerator	Inability to think clearly Uncertainty of what to say Unawareness of surroundings

För att läsaren ska kunna avgöra om koderna speglar innehållet i texten menar Koch (1994, s.92) att läsaren ska förstå på vilka premisser koden tagits fram. Tydlighet menar Dawson (2009, s.942) och Granehein & Lundman (2004, s.106) utgör grunden för att motverka forskarens subjektiva tolkning påverkar resultatet av analysen. Den här studien har tillämpat Graneheim & Lundmans (2004, s.106-107) kategoriseringsstrategi minskar möjligheten att forskaren lägger in egna värderingar under analysprocessen.

Graneheim & Lundmans metod bygger även på en tillämpning av hermeneutik, kontextuell holism och rekontextualisering som jag finner framgångsrik för studier av texters betydelse och innebörd. I den här studien tillämpas Graneheim & Lundmans metod vid läsningen av FN-dokumentet och den svenska propositionen, vilket presenteras i nästa kapitel.

Ett tolkningsverktyg för FN-dokument

Gladwin et al. (1995, s.878) menar att det finns en problematik vid **implementering** av mål för att nå en hållbar utveckling, det på grund av att vid implementering ska innehållet tolkas av motparten och omsättas till praktik (Kennedy, 2011, s.140). Det behövs ”a more systematic understanding of the complex relationships between multiple actors” (Andriof & Waddock, 2002, citerad i Kennedy, 2011, s.140). När det kommer till analysverktyg för att tolka innehållet i MGD har få studier gjorts hittills. En studie som har gjorts och som påminner om denna gjordes av Nilssons et.al. (2016a, s.321), de arbetade fram ett analysverktyg vars syfte var att identifiera vilken av alla interaktioner mellan FN:s nya utvecklingsmål, *The global goals*, som bör prioriteras i det nationella arbetet. Prioriteringen baserades på hur målen interagerar med varandra och i vilken grad ett mål påverkar de andra målen förutsättningar att uppnås. Vid arbete med hållbarhetsmål menar Nilsson et al. (2016b, s.1) att de som arbetar med frågan behöver ha ett holistiskt angreppssätt för att förstå målen innebörd och korrelationer, ett angreppssätt författarna tar upp är ett kategoriseringsramverk där målen ses tillsammans med de grunddokument målen vilar på. De matriser som har publicerats visar hur ett mål påverkar ett annat (Coopman, 2016, s.7, 9; Nilsson et al., 2016b, s.4) men hur väl staternas strategiplaner överensstämmer med FN:s vision av målen har inte studerats tidigare. Det finns ett glapp inom det området i forskningen, med bakgrund av det valdes den inriktningen.

Kapitel 3: Metodologiskt tillvägagångssätt

Uppsatsen består av två delstudier. Den första arbetade fram en analysmatris baserat på Millenniedeklarationen, Riodelarationen och Agenda 21. Från de tre dokumenten togs sex analyskriterier ut som matrisen baserats på, de presenteras på sida 9-10. Analysmatrisen testades sedan i delstudie två på en svensk proposition. De två delanalyserna ställdes mot varandra för att kartlägga hur väl den svenska visionen av hållbar utveckling överensstämde med den som framgick i FN-dokumenterna. Den forskningsmetod som tillämpades var en kvalitativ litteraturanalys med en vad Hartman (2004, s.277 & 287) kallar analytisk induktiv ansats. Nedan följer en beskrivning av uppsatsens forskningsprocess.

 För att åstadkomma en förändring måste alla vara med och förstå varför de vill vara med

Urval och avgränsning

Uppsatsen har gjort ett försök att kartlägga vilken typ av hållbar utveckling som diskuteras i de tre FN-dokument som millenniemålen vilar på, dessa tre var Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992). Millenniemålen (UNDP, 2015a) utgörs av åtta tidsbundna mål, beskrivningarna av dessa är fåordig och därför togs den inte med i analysen. För att ge ett exempel beskrevs mål 1 enligt följande:

Det första millenniemålet lyder egentligen att vi fullständigt ska undanröja den extrema fattigdomen och hungern. Att andelen extremt fattiga och hungrande ska halveras till 2015 är därför endast ett delmål i sig. (UNDP, 2015b)

En djupare analys av en sådan kort textmassa anser inte jag kan leva upp till den validitet och reliabilitet som Fangen & Sellerberg (2011, s.39) menar krävs för att få tillförligliga resultat. Med bakgrund av det analyserades de tre FN-dokumenterna eftersom de låg till grund för millenniemålen som hade en mer omfattande textmassa att analysera.

Urval av FN-dokument

Urvalet för analysen av FN-dokumenterna var de som angav det internationella samfundets vision om en global hållbar utveckling och satte ramen för arbetet med millenniemålen. Grunddokumentet för millenniemålen var Millenniedeklarationen, i den erkändes att

principerna i Riodeklarationen och Agenda 21 skulle följas. Tillsammans utgör de tre dokumenten grunden för hur världens nationer behöver arbeta för att FN:s vision av en hållbar utveckling ska uppnås, vilket är vad den här studien hade i syfte att undersöka. Dokumenten beskrev en utvecklingsdynamik som innefattade den hållbara utvecklingens tre dimensioner; ekonomisk, samhälllig och ekologisk (FN, 2015). Därtill angavs i dokumenten att den produktion och konsumtion som råder är ohållbar (FN, 2000, princip 6, p.5; FN, 1992, princip 8; UNCED, 1992, princip 4.7a). Utifrån dessa iakttagelser och observationer tog sex begrepp ut, dessa utgjorde analysmatrisens sex kategorier som är definierade nedan utifrån de tre studerade FN-dokumenterna. Se analysen i kapitel 4 för en mer utförlig beskrivning av de sex kategorierna.

- A. Hållbar utveckling** – När alla människor, de som lever idag och de som ännu inte är födda, ses i samma kontext och ges samma rätt till ett bra liv. Begreppet ses utifrån ett rättvis- och generationsperspektiv (FN, 1992, princip 3; FN, 2000, princip 1; FN, 2000, princip 21).
- B. Samhällsdimension** – Alla människor har rätt till trygghet, fysisk så väl som psykisk, samt att världens medborgare har rätt att använda sina röster för att uttrycka sina känslor och stå upp för sina rättigheter (FN, 1992, princip 3, 10; FN, 2000, princip 11, 12 & 21; UNCED, 1992, princip 1.1, 7.60b, 9.12k & 19.60a).
- C. Ekonomisk dimension** – Alla människor har rätt till ekonomisk frihet och har rätt att välja vilka varor och tjänster de vill köpa. Konsumenterna bär ansvaret för att företag ska ställa om sin produktion genom att välja de varor och tjänster som är miljövänligare (FN, 1992, princip 12; UNCED, 1992, princip 2.1, 2.5 & 2.19).
- D. Ekologisk dimension** – Naturresurser ska brukas på ett sätt som gör att de inte blir mindre tillgängliga för framtida generationer samt att brukandet inte medför miljöföroreningar utanför det territoriala området. Miljöskyddsarbetet är en intrigerande del av hållbarhetsarbetet (FN, 1992, princip 2, 4 & 7; FN, 2000, princip 23, p.2; UNCED, 1992, princip 16.20 & 16.22.a).
- E. Hållbar produktion** – De externa miljö-, sociala- och resurskostnaderna inkluderas i produktionens verksamhet (UNCED, 1992, princip 2.14c & 8.31a). De tre kostnadstyperna behöver intrigeras för att motverka miljöförstöring (UNCED, 1992, princip 8.31b).
- F. Hållbar konsumtion** – När konsumenten har en livsstil som medför minsta möjliga negativa miljöpåverkan, de externa kostnaderna för en producerad vara eller tjänst är inkluderat i

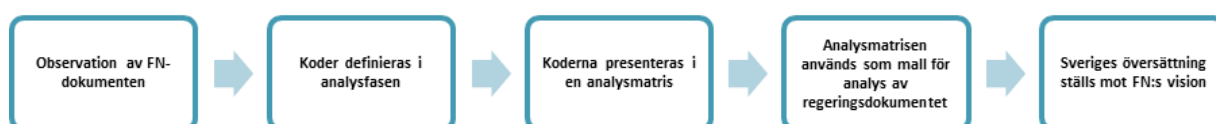
försäljningspriset. Externa kostnader är de som produktionen medför i form av miljöförrorening samt sociala kostnader så som vård för arbetare som blivit sjuka av att producera produkten eller utföra tjänsten (UNCED, 1992, princip 4.2, 4.18b, 4.24 & 6.39).

Urval av regeringsdokument

Urvalet för analysen av den dåvarande svenska regeringens tolkning av millenniemålen baserades på en sökning regeringens dokument gällande implementeringen av MGD. Enligt Flaum (2013, s.9) var den dåvarande svenska regeringens implementeringsplan positionen prop.2002/03:122 *den nya politiken för global utveckling*. För att säkerställa att andra regeringsdokument inte kunde vara lämpligare att studera gjordes en sökning på riksdagens hemsida bland lagar och dokument. Eftersom millenniemålen togs fram 2000 avgränsades sökningen till dokument som skrevs mellan år 2000-2006. De sökord som användes var millenniemålen och strategi, det genererade 64 träffar, av dem var den ovan nämnda propositionen mest relevant att analysera utifrån studiens givna frågeställning då den förklarade hur Sverige ska arbeta för att uppnå de globala målen, något som inte kunde utläsas i de andra sökträffarna.

Forskningsprocessen

Studien utgick ifrån den forskningsprocess som Hartman (2004, s.277 & 287) anser ska finnas i en analytisk induktion, de faserna har jag sammanställt i form av fem steg som illustreras i figur 1. Figuren är alltså en sammanfattning av de faser som togs upp av Hartman. Först observerades FN-dokumenterna, därefter kodades materialet för att bygga upp analysmatrisen. Därefter testades analysmatrisen genom att analysera prop. 2002/03:122 utifrån samma premisser som slutligen visades i tabell 7, där framgår det hur väl den svenska regeringens tolkning stämde överens med FN:s vision.

Figur 1. Hur en forskningsprocess av en kvalitativ analys med en analytisk induktiv ansats kan se ut (Bucht, 2017, s.10)

Observation av FN-dokumentet

Vid den inledande läsningen av FN-dokumentet kartlades de genomsyrande begreppen, dessa kom att utgöra de sex analyskategorierna, se sida 9-10. Därefter lästes dokumentet igen och allt som föll inom en av kategorierna markerades, oavsett om det angavs uttryckligen eller mellan raderna. Styckena översattes sedan till koder vilket förklaras under de två nästkommande rubrikerna. Exempelvis nämndes termen hållbar utveckling 339 gånger i Agenda 21 UNCED (1992), trots att begreppet inte definierades i dokumentet. Ett stycke jag mellan raderna tolkade som en definition av hållbar utveckling var princip 1.1 som anger:

*We are confronted with a perpetuation of disparities between and within nations, a worsening of **poverty, hunger, ill health and illiteracy**, and the continuing **deterioration of the ecosystems** on which we depend for our well-being. However, integration of environment and development concerns and greater attention to them will lead to the **fulfilment of basic needs, improved living standards for all, better protected and managed ecosystems** and a safer, more prosperous future. No nation can achieve this on its own; but together we can - in a global partnership for sustainable development.*

I citatet framgår att för att en hållbar utveckling ska nås behöver de fetmarkerade begreppen lösas. I analysen redovisas en genomgående kvalitativ analys vilket innebär att jag som forskare inte räknade ord, utan lärde känna texten på ett djupare plan. Dokumentet lästes flera gånger och allt som beskrev eller resonerade kring de sex analyskategorierna togs med i analysen. All data behandlades på samma sätt, oberoende av om begreppen angavs eller om de kunde utläsas mellan raderna.

Koder definieras i analysfasen

För att komma fram till analysmatrisen tillämpades Graneheim & Lundmans (2004, s.106-107) tre principer för att uppnå en tillförlitlig kvalitativ innehållsanalys, se figur 1 och 2. I figurerna anges att textens innehåll och essens styr kodningen, vilket illustreras i tabell 2.

Tabell 2. Exempel av texters innebörd, innebördens essens och kodningen enligt Graneheim & Lundmans (2004, s.106-107) principer utifrån vad som framgår i Millenniedelationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992)

Textens innebörd	Innebördens essens	Kod
Industrin och det fria handelssystemet är oumbärlig för den ekonomiska tillväxten	Frihandel är högst väsentlig för den ekonomiska tillväxten	Frihandel
Ingen får mätta sitt begär på bekostnad av någon annans framtid	Rättviseperspektivet ska ses geografiskt och över generationsgränserna	Generationsöverskridande, Tid och rum

När koderna hade arbetats fram applicerades Graneheim & Lundmans (2004, s.108) system för att koppla samman koderna med kategorierna, vilket illustreras i tabell 3. Sammankopplingen gjordes genom att ta fram underkategorier som hade i syftet att kontrollera att koderna som togs fram placerades under rätt kategori. Exempelvis om ett stycke uttryckte termen externaliserade kostnader ur ett industriellt perspektiv föll det under kategorin hållbar produktion, se analys på sida 21-22. Om termen istället sågs ur ett socioekonomiskt perspektiv, att det genererar samhällskostnader i form av till exempel sjukvård tillhörde de den ekonomiska dimensionen. Orsaken till att termen inte föll under den sociala dimensionen i det senare exemplet var att texten inte uttryckte människans fysiska och psykiska välmående i en högre utsträckning än de monetära kostnaderna, se analys på sida 16-18.

Tabell 3. Här visas hur koder kan tas ut från kategorier genom en kvalitativ innehållsanalys av vilken typ av hållbar utveckling som diskuteras i Millenniedelationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992)

Tema	Hur hållbar utveckling tolkas i Millenniedelationen, Riodeklarationen och Agenda 21					
Kategori	De tre hållbarhetsbenen	Samhällsdimension	Ekonomisk dimension	Ekologisk dimension	Hållbar produktion	Hållbar konsumtion
Underkategori	Gemensamt mål	Välmående fysiskt och psykiskt	Frihet & välstånd	Minska påverkan	Industrin	Privatpersonen
Koder	<ul style="list-style-type: none"> ·Generationsöverskridande ·Rättvis fördelning ·Rättigheter & skyldigheter 	<ul style="list-style-type: none"> ·Mänskliga rättigheter ·Socialt engagemang 	<ul style="list-style-type: none"> ·Frihandel ·Ekonomisk tillväxt ·Externaliserade kostnader ·Miljöförreningar ska kompenseras 	<ul style="list-style-type: none"> ·Jordens bristpunkter ·Effektivering ·Minimering 	<ul style="list-style-type: none"> ·Handlingsplan ·Externaliserade kostnader 	<ul style="list-style-type: none"> ·Policy och strategier ·Kunskaps-spridning

Koderna presenteras i en analysmatris - mall för analys av propositionen

Koderna beskrev de sex kategorier som byggde upp analysmatrisen, se tabell 5. Utöver det lades en nivå på som gestaltade studiens nya element, holism. Vid varje kod angavs hur de diskuterades utifrån ett holistiskt perspektiv vilket illustrerades genom att sätta ett kryss vid de koder som togs upp i dokumentet. Om alla tre dimensionerna markerades ansågs de tre dimensionerna vara lika viktiga, då uppfyllde koden kriteriet för holism utifrån FN:s (2013, s.1) definition. Efter analysen av FN-dokumentet upprepades arbetssättet vid analysen av propositionen som utgick från samma kriterier och regler, koderna togs fram på samma sätt. En sammanställning av analysen av propositionen visas i tabell 2 och 3.

Sveriges översättning ställs mot FN:s vision

För att kunna bedriva en mer djupgående diskussion om regeringens överensstämmelsegrad med matrisen adderades en klassificeringsnivå i form av tre jämförelsepunkter. För att ta fram jämförelsepunkterna applicerades en metod som Blaikie (2009, s.148-149) kallar abstrakt deskription. Om regeringens översättning motsvarade FN:s fick den en nolla, var visionen svagare fick den minus ett och om den var starkare plus ett. Notera att klassificeringen mättes i en tregradig skala; minus ett, noll och plus ett, vid jämförelse mellan dokumenten användes samma skala. För att tydliggöra systemet för hur siffrorna speglar analysens resultat tas här ett exempel upp för hur jämförelsen i tabell 7 på sida 39 togs fram.

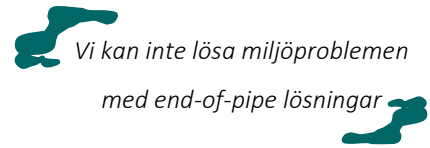
Koden generationsöverskridande återfanns i alla dimensionerna i FN-dokumentet men inte i propositionen, propositionens vision för den koden var svagare än ursprungsdokumentets och koden fick jämförelsetalet minus ett. Jag valde att inte sätta minus tre, som skulle bli summan om alla tre dimensionerna i FN-dokumentet hade adderats, med motiveringen att minus tjugo som summering av alla koder skulle bli, inte säger mer än minus ett. Båda siffrorna, minus tjugo och minus ett, anger att regeringens vision är svagare än FN:s men jämförelsetalet i sig kan inte mäta hur mycket svagare propositionens vision var. Med bakgrund av det tillämpades i analysmatrisens skala i tabell 7 Reeds (2013, s.340) princip att upprepade siffermönster i textform är lättare att förstå än sifferkombinationer som baseras på olika mönster.

Metodologiska problem

Utmaningen med textanalys som metod är att ett ords betydelse kan variera (Esaiasson et al., 2009, s.253), vilket ställer krav på forskaren att synliggöra vad textförfattarna verkligen menade med de studerade begreppen. För att motverka feltolkning av de studerade ordens betydelse i den givna situationen bejakades de valda tolkningsperspektiven för att motverka att parametrar stängdes ute. För att få fler läsperspektiv och därigenom minska möjligheterna att texten feltolkas utgick studien från Esaiasson et al. (2009, s.249-250) sätt att beakta texten. Författarna menade att en text ska läsas som en helhet, delarna texten bestod av och den kontext ordet ingår i, samt att texten ska läsas på fem nivåer: djupgående, långsamt, fundersamt, flera gånger och översiktigt (Esaiasson et al., 2009, s.237).

Kapitel 4: Analys av millenniemålets tolkning av hållbar utveckling

I följande kapitel kommer Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992) presenteras utifrån kategorierna hållbar utveckling, samhällelig hållbarhet, ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet, produktion och konsumtion. Analysen sammanställs i form av en analysmatris i kapitlets slutdel.

Analys av FN-dokumentet

De tre dokumenten talade om hållbar utveckling med lite olika infallsvinklar i vissa sammanhang. Målet med Agenda 21 var att uppnå en global hållbar utveckling genom ett långsiktigt arbete som innefattade mål som att till exempel undanröja miljöhot och utrota fattigdom. Riodeklarationens mål var att skapa ett rättvist globalt partnerskap där samarbete skulle ske mellan olika nivåer mellan stater, samhällen och människor, därtill markerades vikten av att det globala miljö- och utvecklingssystemet är integrerade och ömsesidigt beroende av jorden för att nå en hållbar utveckling (FN, 1992, Annex 1). Gemensamt var att det globala samhället sågs som lösningen, att det var ett fundamentalt element för att nå en hållbar utveckling. Genomgående i dokumentet var att resurser ska effektiviseras och påverkan minimeras. Nyckelorden var att hjälpas åt, alla har ett ansvar, miljö, samhälle, ekonomi och arbete ifrån alla nivåer.

Hållbar utveckling

I Riodeklarationen framgick att för att uppnå en hållbar utveckling måste fred, utveckling och miljöskydd ses som en helhet då de påverkar varandra (FN, 1992, princip 25). I Millenniedeklarationen definierades att en ”truly sustainable [development]” (FN, 2000, princip 1) uppnås genom jämställdhet mellan könen och att kvinnor ges möjlighet att ta plats då det motverkar fattigdom, hunger och sjukdomar. Unga ska ges chansen att få ett värdigt jobb (FN, 2000, princip 20, p.2) och livsviktiga mediciner ska framställas till en kostnad som alla har råd att köpa (FN, 2000, princip 20, p.3). Agenda 21 hade ingen klar definition av hållbar

utveckling i en mening men menade att människan behöver de produkter ekosystemen producerar för att överleva. På grund av beroendet av ekosystemen menar Agenda 21 att alla länder behöver förvalta ekosystemen bättre för att fler ska kunna dra nytta av det naturen producerar (UNCED, 1992, princip 1.1).

Förhållandet mellan de ekologiska, ekonomiska och samhällliga dimensionerna var inte tydlig i något av dokumenten. Exempelvis benämndes dimensionerna olika i Agenda 21 där de samhällliga och ekonomiska benämndes som dimensioner med inte miljön, den kallades istället för prioriteringar (UNCED, 1992, princip 9.12h, 9.15d, 9.18a & 9.21a). Gemensamt för de tre dokumenten var att hållbar utveckling innefattade nuvarande och kommande generationsers välbefinnande och samma rätt till naturresurser. För att principerna ska uppfyllas behöver människor och stater samarbeta på alla nivåer i samhället (UN, 1992, princip 27; UNCED, 1992, princip 3.7). Det fanns ett **individuellt ansvar och ett kollektivt ansvar** att säkerställa att de mest sårbara gruppernas välbefinnande och de människor som världen tillhör i framtiden (FN, 2000, princip 1 p.2). Dokumenten pratade om ett **rättviseperspektiv** där en människa inte får ta mer än någon annan och ingen får mätta sitt begär på bekostnad av någon annans framtid (FN, 1992, princip 3; FN, 2000, princip 21) samt att vi behöver varandra för att uppnå en hållbar utveckling, ingen kan uppnå det på egen hand (UNCED, 1992, princip 1.1).

Samhällelig dimension

Hållbar utveckling ur ett samhällligt perspektiv framgick i Agenda 21 och i Millenniumdeklarationen i form av att utrota fattigdomen, för att det ska uppnås måste vi arbeta på olika nivåer i samhället och mellan nationer (UNCED, 1992, princip 3.5c; FN, 1992, princip 5).

Fattigdom, fred och svält var genomgående parametrar som betonades som avgörande i hållbarhetsarbetet, där har kvinnor (FN, 1992, princip 20), unga (FN, 1992, princip 21) och ursprungsbefolkningar (FN, 1992, princip 22) har en central roll. Det klargjordes att "*Human beings are at the centre of concerns for sustainable development*" (FN, 1992, princip 1).

Hållbar utveckling beskrevs det ett måltillstånd som innefattade miljön i den bemärkelsen att naturresurser ska finnas tillgänglig för människan i framtiden.

För att en hållbar utveckling ska uppnås krävs att vi på alla nivåer arbetar tillsammans och att miljöfrågor som hanteras av myndigheterna är tillgängliga för allmänheten. Privatpersonen har **rätt att veta** vilka farliga material och aktiviteter som finns i deras närmiljö och som därigenom kan påverka deras hälsa. Länder ska uppmuntra allmänhetens delaktighet och

öka deras medvetenhet genom informationstillgänglighet (FN, 1992, princip 10; UNCED, 1992, princip 7.60b). I arbetet att skapa en hållbar framtid behöver stater hjälpa och uppmuntra **informationsspridning** (UNCED, 1992, princip 9.12k & 19.60a), agendan styrkte att NGOs har en viktig roll i det arbetet (UNCED, 1992, princip 17.134). Det informationsspridningsarbete som lades störst vikt vid var avfallsminimering (UNCED, 1992, princip 21.15).

Health and development are intimately interconnected. Both insufficient development leading to poverty and inappropriate development resulting in overconsumption, coupled with an expanding world population, can result in severe environmental health problems in both developing and developed nations (UNCED, 1992, princip 6.1). Health ultimately depends on the ability to manage successfully the interaction between the physical, spiritual, biological and economic/social environment. (UNCED, 1992, princip 6.3)

Alla människor har rätt att vara en del av utvecklingen (FN, 2000, princip 11) på lika villkor, på både nationell och global nivå (FN, 2000, princip 12). Det kopplar tillbaka till rättighetsperspektivet att världen tillhör alla, dagens och framtidens generationer (FN, 1992, princip 3; FN, 2000, princip 21; UNCED, 1992, princip 1.1).

Krig sågs som en nyckelfaktor som hämmar en hållbar utveckling (FN, 1992, princip 24) eftersom det medför miljöförstöring. Riodeklarationen uppmanade att folkrättens regler gällande skydd för miljön ska respekteras vid krig för att minimera skadorna. Vid konflikter ska FN stå upp för de människor som inte kan nyttja sina naturtillgångar då de lever under förtryck (FN, 1992, princip 23). Länder måste arbeta för ett långsiktigt fredskapande (FN, 2000, princip 1, p.4), det handlar om att skapa samhällen som värnar om fred och befolkningens rätt till att bestämma över sig själva. Här kommer inte naturen in utan det handlar om rätten till människors frihet. Termen fredskapande var genomgående i dokumentet, det beskrevs som en fundamental byggsten i hållbarhetsarbetet som de menade uppnås genom att säkra fred och trygghet (FN, 2000, princip 9, p. 2). I hållbarhetsarbetet måste länderna hjälpa varandra och ett särskilt stöd gavs till Afrika som FN ansåg hade ett speciellt behov av stöd för att nå en bestående fred, utrota fattigdomen och nå en hållbar utveckling (FN, 2000, princip 27). En del av det arbetet är att böradedela (FN, 2000, princip 26, p.2). Vi har ett ansvar att stå upp för och skydda de människor som fått betala högst pris för naturkatastrofer och människoskapade katastrofer för att de ska kunna återgå till sin normala vardag (FN, 2000, princip 26).

For while globalization offers great opportunities, at present its benefits are very unevenly shared, while its costs are unevenly distributed. (FN, 2000, princip 1, p.5)

I citatet framgår att världens länder tillsammans behöver hjälpa de utsatta länderna att nå ekonomiskt välstånd då förutsättningarna att nå en hållbar utveckling skiljer sig åt mellan olika nationer (FN, 2000, princip 15). I det arbetet uppmanades de utvecklade länderna att hjälpa de minst utvecklade länderna som hade svårigheter att finansiera sin hållbara utveckling (FN, 2000, princip 14) genom en ”*duty-and quota free access for essentially all exports*” (FN, 2000, princip 15, p.1), samt att de kustlösa utvecklingsländerna ska ges finansiell och teknisk hjälp att förbättra sina gränsöverskridande transportsystem (FN, 2000, princip 18).

Samhällelig hållbar utveckling uppnås då alla människor, på alla nivåer, får vara en del av utvecklingen och ta del av nyttan i samma utsträckning. Alla människor har rätt att fatta sina egna beslut och leva sina liv så som de vill. Centralt var att bekämpa fattigdomen och utrota krig.

Ekonomisk dimension

Industrin är av stor betydelse för produktionen av varor och tjänster, den genererar jobb och därmed inkomst, med bakgrund av det menar FN att industriutvecklingen är oumbärlig för den ekonomiska tillväxten. Baksidan med industrin är att de medför en negativ miljöpåverkan (UNCED, 1992, princip 9.16) eftersom produktionen ger upphov till miljö, samhälleliga och resurskostnader som inte betalas av producenten (UNCED, 1992, princip 2.2, 2.22g & 2.14c).

Människor som har skadats av miljöföroreningar från verksamheter ska ges ekonomisk ersättning, oavsett om det är inom eller utanför jurisdiktionsområdet (FN, 1992, princip 13). Stater har även ett ansvar att se till att miljöföroreningar inte överförs till andra stater (FN, 1992, princip 14) och informera om deras primära miljöföroreningar kan passera den territoriella gränsen (FN, 1992, princip 18). Deklarationen uppmanade länder att stödja renare produktion så länge det inte krockar med internationell lagstiftning om diskriminering eller att det utgör en dold begränsning av den internationella handeln (FN, 1992, princip 12). Därtill att ekonomisk tillväxt ska strävas mot i det internationella ekonomiska systemet på ett sätt som även leder till en hållbar utveckling (FN, 1992, princip 12).

Vi kan uppnå en hållbar ekonomisk utveckling om alla parter får ta del av det öppna, rättvisa och icke-diskriminerande multilaterala handelssystemet (UNCED, 1992, princip

2.9a). Det uppnås genom ”*To promote and support policies, domestic and international, that make economic growth and environmental protection mutually supportive.*” (UNCED, 1992, princip 2.9d). Det öppna handelssystemet leder till ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling i alla länder (FN, 1992, princip 12). För att hjälpa utsatta länder att den ekonomiska dimensionen ska vävas in i de andra två dimensionerna och därmed uppnå en hållbar utveckling behövs ett internationellt och regionalt samarbete (UNCED, 1992, princip 2.10a). Det handlar om att sträcka ut handen till dem som har det svårast med motivationen att en global hållbar utveckling uppnås om alla länder samarbetar som nämna i UNCED (1992, princip 1.1) för att vidhålla en *good governance* (FN, 2000, princip 13, p.11-12). Det multilaterala bytes- och finanssystem ska vara lika tillgänglig för alla, vara icke-diskriminerande, förutsägbar och regelbaserad samt att de låg- och medelinkomstländerna som är i sin utvecklingsfas och har skulder de inte kan betala av, de ska få hjälp att få sin skuld hållbar långsiktigt (FN, 2000, princip 16). Fokus låg på att **skapa handelsmöjligheter** för att hjälpa utvecklingsländerna att komma in på den globala marknaden.

An open, multilateral trading system makes possible a more efficient allocation and use of resources and thereby contributes to an increase in production and incomes and to lessening demands on the environment. [...] An open, multilateral trading system ... would have a positive impact on the environment and contribute to sustainable development. (UNCED, 1992, princip 2.19)

Det **multilaterala handelssystemet** ska vara i riktlinje med utvecklingsmålen (UNCED, 1992, princip 2.5), där alla länder ska ges tillträde till marknaden med motiveringen att ge utvecklingsländer en ökad marknadstillgång för sin export tillsammans med makroekonomi och miljöpolicy kan ha en positiv miljöpåverkan (UNCED, 1992, princip 2.5).

Agendan pratade om ett nytt globalt partnerskap som har i syfte att skapa en mer effektiv och rättvis världsekonomi som uppnås genom att föra en kontinuerlig och konstruktiv dialog (UNCED, 1992, princip 2.1). Stater är beroende av varandra och bör därför sträva efter att den internationella handeln och miljöpolitiken stödjer upp varandra så det ökar möjligheterna att nå en hållbar utveckling (UNCED, 1992, princip 2.21a) samt att uppmuntra internationell produktivitet och konkurrenskraft (UNCED, 1992, princip 2.21c). Nationella policys bör rikta särskild betoning på program som uppmuntrar hållbar ekonomisk utveckling och motverkar långsiktig skada (UNCED, 1992, princip 5.46).

En hållbar ekonomisk utveckling uppnås alltså genom att industrierna renar sig själva och att konsumenterna väljer bort de produkter som de anser har förorenat för mycket. Stater

ska inte begränsa importen av varor som de inte anser är miljövänliga utan vi ska stäva mot ett tullfritt ekonomiskt handelssystem.

Ekologisk dimension

Millenniedeklarationen pratade om hållbar utveckling på ett sätt som angav att den ekologiska dimensionen är svagare än de andra två då den inte uttrycks på samma sätt som människors ekonomiska och sociala rättigheter ur ett skyddsperspektiv (FN, 2000, princip 25, p.2). Målet var att arbeta för mer harmoniska och toleranta samhällen (FN, 2000, princip 25, p.5) och mänskliga aktiviteter ska vara i **harmoni** med naturen (FN, 1992, princip 1). Vad ordet harmoni innebar i den kontexten framgick inte. Kanske kan det likställas med att människan ska vara ett med naturen, att vi får fortsätta konsumera som vi gör bara produktionen blir renare eller att vi måste ändra vår livsstil till en sådan som inte medför någon negativ inverkan på naturen. Vad FN menade med ordet harmoni klargjordes inte, men principen satte ton på de resterande principerna i Riodeklarationen. Nedan kommer en redogörelse för vad de tre FN-dokumenterna anser om mänskliga aktiviteter i förhållande till en hållbar ekologisk utveckling.

Utgångspunkten var att länder har rätt att nyttja sina egna naturresurser hur de vill så länge det inte medför miljökador utanför det territoriella området, vilket anges i *the Charter of the United Nations* och i internationell lagstiftning (FN, 1992, princip 2). Riodeklarationens fokus låg på miljö och utveckling, miljöns skyddsvärde var i form av naturresurs och för att öka människors livsvillkor. Miljöskyddsarbetet ska utgå ifrån försiktighetsprincipen (FN, 1992, princip 15) som innebär att om konsekvenserna av en handling inte är kända finns en risk för negativa följder och då är det bättre att avstå från att handla. I Riodeklarationen begränsades försiktighetens styrka till att om principen genererar störningar i den internationella handeln och investeringarna ska istället förorenaren betalarprincipen tillämpas (FN, 1992, princip 16). Den ekonomiska dimensionen gavs företräde i det här fallet då föroreningar diskuteras olika beroende på vilka ekonomiska följder det kan resultera i. Alla stater har ansvar att bevara, skydda och återställa ekosystemens status och integritet, i det arbetet har länder *common but differentiated responsibilities*, de utvecklade länderna ska ta ett större ansvar (FN, 1992, princip 7). Hållbar utveckling ur ett ekologiskt perspektiv framgick i Agenda 21 i form av att miljöskydd inte kan separeras ifrån hållbarhetsarbetet då de parametrarna är sammanlänkade (UNCED, 1992, princip 16.20). **Miljöskyddsarbetet** är en intrigerande del i hållbarhetsarbetet (FN, 1992, princip 4) och det uttrycktes att de tre dimensionerna stöttar upp varandra och för att systemet ska bli starkt behöver de ses som en helhet.

En del i hållbarhetsarbetet är att motverka den ohållbara exploateringen av vattenresurser och skapa en rättvis och lika tillgång till resursen (FN, 2000, princip 23, p.4). Då vattenföroreningar sprider sig geografiskt måste åtgärdsplaner tillsättas på nationell, regional och lokal nivå (FN, 2000, princip 23, p.4). Det finns ett gemensamt ansvar att minimera skadan och utsträckningen av naturkatastrofer, människoskapade katastrofer (FN, 2000, princip 23, p.5) samt att säkra skogarnas välmående (FN, 2000, princip 23, p.2). **Miljöförstörelsen** kan motverkas genom att använda bioteknik tillsammans med annan teknik (UNCED, 1992, princip 16.22 & 18.40.c.iii) eftersom det medför ett **optimalt** nyttjande av naturresurser då biomassa återvinns, energi återanvänds och avfallet minskar (UNCED, 1992, princip 16.22.a). Vi bör satsa på säkrare alternativ till toxiska kemikalier eftersom de kan skada vår hälsa och miljön (UNCED, 1992, princip 19.21). Vi behöver ta fram ett klassificeringssystem och märkningssystem som är harmoniserande (UNCED, 1992, princip 19.26). Frågan är vad FN menar med optimalt nyttjande, här återkommer samma frågor som vid begreppet harmoni. Begreppen associeras med att människan vakar över naturresurserna på ett sätt som gynnar människan. Etik finns när det gäller människor vars hälsa eller leverbröd påverkas negativt av den industriella produktionen. Det finns ett ansvar människor emellan, det är vad som menas med harmoni och optimalt nyttjande i den här kontexten.

Hållbara produktions- och konsumtionsmönster

Kategorierna produktion och konsumtion framgick tydligare och mer omfattande i Agenda 21. I Millenniedeklarationen framgick att ”*The current unsustainable patterns of production and consumption must be changed in the interest of our future welfare and that of our descendants.*” (FN, 2000, princip 6, p.5). En byggsten i arbetet för en hållbar utveckling var att uppnå en hållbar produktion och konsumtion (FN, 1992, princip 8). Hur det skulle uppnås angavs inte, det vill säga hur förhållandet mellan de tre dimensionerna bör se ut.

Hållbar produktion

De externa miljö-sociala och resurskostnaderna behöver tas in i produktionens verksamhet (UNCED, 1992, princip 2.14c & 8.31a). Det handlar om att interagera de sociala och miljö-kostnaderna i syfte att motverka miljöförstörelsen (UNCED, 1992, princip 8.31b). För att det ska uppnås behöver miljö- och handelspolicys vara lika starka (UNCED, 1992, princip 2.10d). I det arbetet ses tekniken som en möjlig lösning på många av industrins problem gällande

miljöpåverkan (UNCED, 1992, princip 21.14) ”*more efficient production processes, preventive strategies, cleaner production technologies and procedures throughout the product life cycle*” (UNCED, 1992, princip 30.2). Med bakgrund av det ska staterna arbeta tillsammans med industrierna för en renare produktion och minskning av farligt avfall (UNCED, 1992, princip 20.17d & 20.19c). Staterna bör även främja miljövänliga produktionsalternativ (UNCED, 1992, princip 16.23a), minska användandet av ohållbara syntetiska kemikalier och övergå till mer miljövänliga produkter (UNCED, 1992, princip 16.23b).

Hållbar konsumtion

Agenda 21 sågs ur perspektiven energi, transport och avfall vid diskussion av konsumtionsmönster (UNCED, 1992, princip 4.2). Kapitlet innehöll två programpunkter, den första handlade om ohållbara produktions- och konsumtionsmönster och den andra om att utveckla nationella policys och strategier för att uppmuntra förändringar i de ohållbara konsumtionsmönstren.

Poverty and environmental degradation are closely interrelated. While poverty results in certain kinds of environmental stress, the major cause of the continued deterioration of the global environment is the unsustainable pattern of consumption and production, particularly in industrialized countries, which is a matter of grave concern, aggravating poverty and imbalances. (UNCED, 1992, princip 4.3)

De rika ländernas livsstilar har en smutsig historia och den betalas av de fattiga, de externa kostnaderna (UNCED, 1992, princip 6.39). För att det ska bli hållbart behöver länderna ta fram ett verktyg som gör att mönstren orsakar mindre miljöföroreningar, samt att sprida kunskap om konsumtionens roll för att förståelse ska nås hur konsumtionsmönstren kan bli mer hållbara (UNCED, 1992, princip 4.7). I arbetet att nå en hållbar produktion och konsumtion ska de utvecklade länderna ta på sig ledarrollen i arbetet (UNCED, 1992, princip 4.8b). De utvecklade länderna måste ändra livsstil för att vi ska nå en hållbar utveckling, i det arbetet behöver människor ändra sitt konsumtionsmönster och produktionen bli mer effektiv, därtill behöver resursanvändningen optimeras och avfallet minimeras (UNCED, 1992, princip 4.15). Vi måste satsa på **teknologiska lösningar** för att hantera föroreningsproblemet (UNCED, 1992, princip 6.41a.i) och uppmuntrar industrin och energisektorn att övergå till grönare teknik (UNCED, 1992, princip 6.41i.iv, 9.12j & 9.18f). För att ändra konsumtionsmönster

behöver ansvar tas på alla samhällsnivåer, från staten till slutkonsumenten. Det görs genom att minska, återanvända och uppmuntra att konsumera mer miljövänliga produkter (UNCED, 1992, princip 4.18b) samt att hjälpa individer och hushåll att göra miljövänliga köpval (UNCED, 1992, princip 4.18c).

Regeringen, konsumenten och producenten måste arbeta tillsammans för att hållbara produktions- och konsumtionsmönster ska uppnås (UNCED, 1992, princip 4.27). Staterna bör ta fram ett inrikespolitiskt ramverk med syftet att driva för mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster (UNCED, 1992, princip 4.17). Tillsammans med internationella organisationer och den privata sektorn bör staterna ta fram metoder för att mäta miljöpåverkan och resursåtgången genom produktens hela **livscykel** (vikten av livscykel benämns även i UNCED, 1992, princip 9.18e & 19.49b) med syftet att informera konsumenten och beslutsfattarna (UNCED, 1992, princip 4.20). Ett verktyg som kan tillämpas är miljömärkningar som FN menade att stater tillsammans med industrin och andra relevanta aktörer ska arbeta fram för att öka konsumentens informationstillgänglighet (UNCED, 1992, princip 4.21). Informationen ska ge kunskap om konsumtionens konsekvenser (UNCED, 1992, princip 4.22a), dels hur det påverkar miljön och hälsan (UNCED, 1992, princip 4.22b) men även hur produkten kan återvinnas och återanvändas (UNCED, 1992, princip 4.22b). Stater ska rannsaka sina egna köppolicys och göra den mer miljövänlig, utan att begränsa internationella handelsprinciper (UNCED, 1992, princip 4.23). Sedan nämns följande i UNCED, 1992, princip 4.24:

Without the stimulus of prices and market signals that make clear to producers and consumers the environmental costs of the consumption of energy, materials and natural resources and the generation of wastes, significant changes in consumption and production patterns seem unlikely to occur in the near future.

Det handlar om att förändra konsumtionen inom det gällande juridiska ramverket genom att informera om att produkter har externa kostnader. För att öka förutsättningarna för en hållbar konsumtion bör stater och den privata sektorn ha en mer positiv attityd gällande hållbar utveckling. En del i staternas arbete är att utbilda och informera allmänheten (UNCED, 1992, princip 4.26), samt arbeta för en hållbar avfallsminimering där en del av arbetet är att uppmuntra NGOs och konsumentgrupper att vara en del av det arbetet (UNCED, 1992, princip 21.10).

Industrin är starkt kopplad till världshandeln som genererar ett visst konsumentutbud, då vi på den globala arenan har ett utbud som är baserat på frihandel och alla länders rätt att

inkluderas på den globala marknaden. Bakom taktiken ligger drivkraften att fler länder ska bli självförsörjande och kunna ta sig ur fattigdom. I tabell 4 följer en redogörelse för de principer och paragrafer som ställer sig positivt respektive negativt till begreppen produktion, konsumtion och världshandel i Agenda 21.

Tabell 4. Hur begreppen produktion, konsumtion och världshandel framställs i Agenda 21 (UNCED, 1992)

	Positivt	Negativt
Produktion	Paragrafer: 2.19 Förklaring: Ökar möjligheterna för länder att bli självförsörjande	Paragrafer: 2.20+ 2.22g, 4.15 + 9.17 Förklaring: Betalar inte de externa kostnaderna och är inte tillräckligt resurseffektiv
Konsumtion	_____	Paragrafer: 4.15, 6.1 Förklaring: De rådande konsumtionsmönstren är inte hållbara och det är en faktor som motverkar fattigdomsbekämpningen
Världshandel	Paragrafer: 2.5, 2.12, 3.8c Förklaring: Tillgänglighet har en positiv miljöinverkan. Avstånd ska tas till protektionism En effektiv ekonomisk resursproduktivitet motverkar fattigdom	_____

Hur Agenda 21 redogjorde för termerna produktion, konsumtion och världshandel påvisade samma dynamik som den mellan de tre hållbarhetsdimensionerna, hållbarheten växer från det ekonomiska systemet. Agendan anger att lösningen till de rådande produktion- och konsumtionsmönstren har negativa följder finns inom handeln. En hållbar utveckling är möjlig inom den handelsstruktur som råder idag, det som måste förändras är hur varor produceras och i vilken kvantitet de konsumeras.

Sammanställning

De analyserade FN-dokumenterna pratade om de tre hållbarhetsbenen som att dimensionerna till viss del är isolerade ifrån varandra, den ekonomiska dimensionen gick före den ekolog-

iska. Den ekologiska dimensionen fick störst kraft när den kunde motiveras i den samhälleliga dimensionen i form av äganderätt och kommande generationers rätt att nyttja resurser, under förutsättning att det inte påverkar den ekonomiska dimensionen negativt. Både Agenda 21 och Riodeklarationen separerade miljö- och utvecklingsbehov och påvisade därmed att de två termerna inte är beroende av varandra. Interaktionen mellan konsumtion och hållbar utveckling var låg i Agenda 21 då de rådande konsumtionsmönstren inte ansågs vara förenad med en hållbar utveckling. Kategorierna produktion och konsumtion framgick tydligare och mer omfattande i Agenda 21 jämfört med de andra två dokumenten.

Hur förhållandet mellan de sex analyskriterierna såg ut i de studerade FN-dokumenterna illustreras i tabell 5 som utgör analysmatrisen. I tabellens första kolumn presenteras kategorierna med deras respektive framtagna koder. I kolumn två visas dynamiken mellan de tre hållbarhetsdimensionerna för respektive kod, det vill säga om koden diskuteras som en helhet och inkluderar alla tre dimensioner i samma utsträckning, om så är fallet sätts ett kryss i de tre undergrupperna i kolumnen. Om FN i de studerade dokumenten menar att hållbarhet först uppnås i en dimension som i förlängningen leder till en hållbar utveckling markerades den initierade dimensionen med ett kryss, i de andra två den en pilsymbol i den riktningen utvecklingen sker. I kolumn två framgår alltså hur termen holism (FN, 2013, s. 1) korrelerar med respektive kods gestaltning av en hållbar utveckling. Motiveringen till att studien likställer dynamiken mellan de tre hållbarhetsbenen och termen holism förklaras på sida 5.

Tabell 5. Vad FN utifrån dokumenten Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992) inkluderar i kategorierna de tre hållbarhetsbenen, social dimension, ekonomisk dimension, ekologisk dimension respektive produktion. Siffrorna visar i den följd de tre dimensionerna ska uppnås för att nå en hållbar utveckling enligt de studerade dokumenten. Om det framgick att hållbar utveckling nås genom att arbeta först med en dimension som har en positiv inverkan på den andra som i sin tur genererar en hållbar utveckling i den tredje dimensionen

Analyskriterier för FN:s vision av en hållbar utveckling med tillhörande underrubriker	Dynamiken mellan dimensionerna		
	Ekonomisk	Samhällelig	Ekologisk
A. De tre hållbarhetsbenen			
· Generationsöverskridande	x	x	x
· Rättvis fördelning i tid & rum		x	
· Samma rättigheter & lika skyldigheter		x	
B. Samhällsdimension			
· Mänskliga rättigheter	x	x	x
· Socialt engagemang		x	
- Stödja NGOs		x	
Resursinvesteringar i kampanjer		x	
C. Ekonomisk dimension			
· Frihandel	x	→	→
- Främja handelsmöjligheterna	x	→	→
- Harmonisering	x		
· Ekonomisk tillväxt			
- Ekonomiska system: Hållbar utveckling är beroende av ekonomisk tillväxt	x	→	→
- Satsa på forskning kring teknologiska lösningar	/ ¹		
· Externaliserade kostnader	x	x	x
· Miljöföroreningar ska kompenseras		x	
D. Ekologisk dimension			
· Planetary boundaries			
- Motverka att jordens gränspunkter överskrids			x
- Biologiska resurser som kan öka den sociala nyttan			x
· Effektivisering	x		x
- Optimera resursanvändning			
· Minimering			x
- Minimera avfallet			
E. Hållbar produktion	x	→	→
· Handlingsplan	x	x	x
· Inkludera de externa kostnaderna	x	x	x
F. Hållbar konsumtion			
· Nationella policys och strategier	x	→	→
· Kunskapspridning	x	x	x
	x	x	x

¹ UN, 1992, princip 12, / står för att analyskriteriet uppfylls till viss del

Utifrån analysmatrisen kan tre termer visas ha ett tydligt samband i arbetet för en hållbar utveckling, de är generationsöverskridande, mänskliga rättigheter och externaliserade kostnader. I FN-dokumentet framgick att de tre termerna endast uppnås när alla tre dimensionerna arbetar interagerande mot samma mål. Ur det ekonomiska perspektivet genererar en ekonomisk tillväxt hållbarhet i de andra två leden, där en nyckelfaktor är främjandet av ökade handlingsmöjligheter. När det gäller dokumentens holistiska tillvägagångssätt uppfyllde ingen de två kriterier som framgick i resolutionen *Happiness: towards a holistic approach to development* (FN, 2013, s.5-6) då de inte lade lika stor vikt läggs vid de ekonomiska som icke-ekonomiska aspekterna av välbefinnande då dokumentet anger att en hållbar utveckling utgår ifrån att en ekonomisk hållbarhet råder. Inte heller erkändes ett ömsesidigt beroende mellan människan och naturen då dokumentet är skrivna av människan och för människan.

I dokumentet framgick att det ska finnas en balans mellan termerna generationsöverskridande rättvisa, etik över nationsgränserna och harmoni. Hur balansen mellan de tre begreppen ser ut framgick inte, inte heller framgick vad termen harmoni betyder och inkluderar i den kontexten. Det måltillstånd som dokumentet beskrev var ett internationellt samhälle som ser människan, idag och i framtiden, här och tusen mil bort, ett tillstånd FN-dokumentet benämnde som en hållbar utveckling. Ur dokumentet och analysmatrisen i tabell 5 framträder en komplex, rik bild över de tre hållbarhetsbenen där det i vissa fall finns en stegvis utveckling från det ena hållbarhetsbenet till den andra och ibland är de mer holistiska ansatserna de dominerande. Tydligt är dock att de tre benen betonas likvärdiga och att det behövs en rättvisa mellan generationerna.

Kapitel 5: Analys av millenniemålets översättning i regeringens strategiarbete för en hållbar produktion och konsumtion

För att studera hur den svenska regeringen har tolkat Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992) analyserades prop. 2002/03:122. Regeringsdokumentet angav Sveriges ställningstagande gällande tillvägagångssättet för att uppnå en hållbar utveckling inom och utanför landsgränsen. En analys förs nedan om hur termerna generationsöverskridande, mänskliga rättigheter och externaliserade kostnader, som sågs som centrala i FN-dokumentet, interagerar med varandra i regeringsdokumentet.

 Utveckling beror inte på någon enstaka faktor. Den sker när en rad faktorer samverkar på ett positivt sätt. (Prop. 2002/03:122, s.17)

Analys av regeringsdokument

Den 15 maj 2003 överlämnade regeringen proposition 2002/03:122 till riksdagen, i den anges att den svenska politiken ska ”bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Detta mål föreslås gälla för samtliga politikområden” (Prop. 2002/03:122, s.1).

Sveriges internationella engagemang förstärks. Förslagen i denna proposition innebär att Sverige blir ett av de första länderna i världen med en sammanhållen politik för global utveckling. Propositionen är ett uttryck för en hög ambition. Dess genomförande kommer att kräva förbättrad samordning mellan departementen. Framtidens politik detaljregleras inte genom denna proposition. Det åligger regeringen att genomföra och följa upp politiken. Utvärdering och analys av våra samlade åtgärder kommer att vara oundgängliga i arbetet med att skapa en sammanhållen politik. Regeringen kommer därför att återkommande rapportera till riksdagen om insatserna för att nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling. (Prop. 2002/03:122, s. 8)

I arbetet för en hållbar utveckling krävs ett ökat samarbete med andra länder och att aktörer samt att arbetet ses som integrerande, det vill säga att enskilda parametrar inte kan isoleras. Alla faktorer måste ses tillsammans och finnas med i samma strategiplan för att nå en hållbar utveckling (Prop. 2002/03:122, s.7, 19 & 31). Sverige ska ha en ”sammanhållen och samstämmig politik för att bidra till en rättvis och hållbar utveckling i världen. Politiken skall bidra

till att millennieutvecklingsmålen uppfylls.” (Prop. 2002/03:122, s.1). Den svenska synen är att vi som nation har varit och kommer fortsätta vara ett föregångsland (Prop. 2002/03:122, s.8).

Hållbar utveckling

I propositionen framgick att för att uppnå en hållbar utveckling måste samstämmighet och samverkan råda inom och mellan stater (Prop. 2002/03:122, s.19, 64 & 67). Begreppen sågs som nyckeln till att fungera som ett organ då staterna kommit överens om genererat en plattform som innehåller regler som är lika för alla parter. Sverige har en del i samstämmighetsarbetet mellan departementen (Prop. 2002/03:122, s.32-33) men EU måste följa med på resan och sammanfoga de olika politikområdena (Prop. 2002/03:122, s.17 & 32).

Politiken skall främja och präglas av respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning, jämställdhet mellan kvinnor och män, hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt och social utveckling och trygghet. Den skall därutöver inriktas på områden där nya krav ställs på helhetssyn och samverkan. Det gäller främst områdena konflikthantering och globala gemensamma nyttigheter. (Prop. 2002/03:122, s.22)

De värderingar som utifrån propositionen skulle genomsyra den svenska politiken var respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning, jämställdhet, hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt och social utveckling och trygghet. Faktorerna är interagerande och förstärker varandra (Prop. 2002/03:122, s.22-23), de ses inte enbart mål utan även medel (Prop. 2002/03:122, s.17). Vid **konflikthantering** och **globala gemensamma nyttigheter** krävs en förstärkt samverkan och angripa situationen med åtgärder som speglar ett helhetsperspektiv (Prop. 2002/03:122, s.23).

det inte går att tala om "tredje världen" eller "syd" som om det vore en enhetlig grupp länder med liknande förhållanden och intressen. Det handlar om olika länder och olika regioner med stora skillnader och skiftande förutsättningar och behov. Skillnaderna är också stora inom länder. Inkomst- och resursfördelning är i många fall mycket ojämn. Välfärden kommer inte alla till del. Stora inhemska klyftor hämmar samhällsutvecklingen. (Prop. 2002/03:122, s.11)

Den här framtonen var genomgående i propositionen, Sverige har som land ett **ansvar** mot människor som sträcker sig utanför nationsgränsen. De som inte får ta del av nyttan globaliseringen medför har Sverige som land ett moraliskt ansvar att arbeta för att de ska ”ges makt och större möjligheter att dra nytta av de fördelar som det ökade globala utbytet innebär” (Prop. 2002/03:122, s.7).

Propositionen talar om **individens rättigheter och statens skyldigheter** där den svagaste parten ska ges förmån i maktrelationen. Genom att öka kunskapen hos befolkningen om de mänskliga rättigheterna ökar förutsättningarna att fler engagerar sig i frågan och för att uppnå en demokratisk stat. Genom att arbeta med kunskapsspridning i frågan arbetar vi mot mer toleranta, jämställda och rättvisa samhällen (Prop. 2002/03:122, s.23). För att uppnå en hållbar utveckling föreslog regeringen att alla politikerområden ska präglas av ett **rättighets- och fattigas perspektiv** (Prop. 2002/03:122, s.1 & 60-61). Rättighetsperspektivet likställdes med att deklarationen om de mänskliga rättigheterna ska ligga till grund för arbetet att nå en rättvis och hållbar utveckling (Prop. 2002/03:122, s.21). Barn och ungdomar erkändes vara viktiga målgrupper och aktörer och ska därför ses som en resurs (Prop. 2002/03:122, s.21). Kvinnor skulle ges ökad delaktighet i planering och genomförande i de fall de själv är målgruppen (Prop. 2002/03:122, s.21). De fattigas perspektiv var att arbetet mot en rättvis och hållbar utveckling ska ske utifrån fattiga människors behov, intressen och förutsättningar (Prop. 2002/03:122, s.19).

Förhållandet mellan den ekologiska, ekonomiska och samhällliga dimensionen var inte tydligare formulerat i regeringsdokumentet än i FN-dokumentet, gemensamt var fattigdomsbekämpning och ekonomisk tillväxt (Prop. 2002/03:122, s.6, 7, 11, 16, 28, 59 & 66-67), men hur de tre dimensionerna på ett djupare plan interagerar med varandra framgick inte i någon av dokumenten.

Samhällelig dimension

Hållbar utveckling ur ett samhällsperspektiv innefattade alla människors rätt till välbefinnande. **Jämställdhet** sågs som nyckeln för att utvecklingen ska bli starkare och mer stabil (Prop. 2002/03:122, s.8) (se även Prop. 2002/03:122, s.25), något som Sverige skulle arbeta för såväl nationellt som internationellt (Prop. 2002/03:122, s.8). Att bekämpa **fattigdomen** var en central del i utvecklingsarbetet, tyngden lades på ländernas egen självbestämmanderätt. Genomgående i dokumentet var att utveckling inte kan skapas utifrån utan det växer ur samhället (Prop. 2002/03:122, s.7 & 21). Orsakerna till varför människor lever i fattigdom är inte desa-

mma över hela globen. Regeringen menade att människor upplever och hanterar sin livssituation på olika sätt och tillämpar därmed olika strategier för att komma ur fattigdomen. Regeringen betonade vikten av NGOs som representerar och utgörs av målgruppen, det blir en annan förståelse när man själv lever i den vardag som landet försöker öka levnadsstandarden hos (Prop. 2002/03:122, s.21-22), åter igen, utveckling kan aldrig komma uppifrån. För att en hållbar utveckling ska uppnås måste alla hjälpas åt, på **alla nivåer** (Prop. 2002/03:122, s.1 & 11). I det arbetet krävs en samlad politik där alla parter stävar mot samma mål baserat på samma huvuddrag (Prop. 2002/03:122, s.62).

Demokrati är en fundamental del i hållbarhetsarbetet då en hållbar utveckling endast kan nås om det kommer från folket själva. Omställningen kräver att folket på demokratiska principer bidrar till en hållbar utveckling genom ansvarsutkrävande, deltagande, öppenhet och insyn samt maktfördelning (Prop. 2002/03:122, s.24). För att stärka lärandet om samstämmighet föreslogs att ett internationellt samstämmighetsindex tas fram (Prop. 2002/03:122, s.81). Bedömningar av politikens effekter kan inte baseras på ett partiområde, det behövs även kunskap om den samlade politikens effekter. Regeringen betonade vikten av utvärdering, det är av stor betydelse för mål- och resultatstyrning (Prop. 2002/03:122, s.82). Att sprida kunskap är en central del i utvecklingssamarbetet. Det är viktigt att olika sektorer och aktörer möts på en arena där deras olika perspektiv kan komma samman för att uppnå ömsesidigt lärande. Vidare poängterades att informationsspridning och kunskapsutbyte förstärker politiken och att det därför bör finnas en genomsyrande kommunikationskanal mellan det svenska samhällets olika nivåer gällande Sveriges politik för global utveckling (Prop. 2002/03:122, s.83).

Engagemanget bland allmänheten för globala frågor är större än någonsin. Detta gäller framför allt bland ungdomar. Globala nätverk av nya sociala rörelser växer fram med allt större möjligheter att genom internationellt informationsutbyte och världsomspännande mobilisering påverka den globala dagordningen. Kontakter knyts och erfarenheter utbyts. Denna trend är hoppningivande inför framtiden. Den medför en ökad global medvetenhet och förståelse. Den stärker den internationella solidariteten. (Prop. 2002/03:122, s.55)

För att Sverige ska nå en hållbar utveckling behöver vi som nation samla våra resurser i form av myndigheter, kommuner, NGOs m.fl. och få dem att verka åt samma håll (Prop. 2002/03:122, s.53). För att det ska realiseras behöver ett brett spektrum av olika offentliga samhällsaktörer ges större möjlighet att vara en del av den globala utvecklingspolitiken (Prop. 2002/03:122, s.54). Organisationer är viktiga som opinionsbildare och folkbildare (Prop.

2002/03:122, s.55), i det arbetet behöver svenska organisationer samverka mer med folkrörelser (Prop. 2002/03:122, s.54).

För att uppnå en social hållbar utveckling behöver världens invånare arbeta tillsammans med samma mål i sikte. I det arbetet innefattas kunskapsspridning om hållbar utveckling, det informationsflödet är alla ansvariga för. Budskapet är att det inte finns något du eller jag, bara vi, vi behöver varandra och vi är starkast tillsammans.

Ekonomisk dimension

Hållbar ekonomisk utveckling är när det råder **frihandel** och en öppen fungerande ekonomi finns (Prop. 2002/03:122, s.7). Det ekonomiska system som råder idag är vägen mot ett välstånd som är hållbarhet i samråd med tillväxt och en rättvis fördelningspolitik (Prop. 2002/03:122, s.6 & 11).

Hållbar utveckling, socialt, ekonomiskt och miljömässigt, skapas och upprätthålls av människor som är friska, har tillgång till information och kunskap, samhällsservice och försörjningsmöjligheter, och som aktivt kan delta i beslutsprocesser som rör olika delar av samhällslivet. Särskilt viktig för social utveckling och trygghet är en politik som skapar tillväxt och sysselsättning, vilket i sin tur möjliggör investeringar i vatten och sanitet, folkhälsa och sjukvård, utbildning, infrastruktur och en god miljö.

Det krävs en politisk vilja att omsätta ekonomisk tillväxt i social utveckling, **genom en rättvis fördelningspolitik** och genom fungerande och demokratiska institutioner och regelverk. Bestående klyftor är inte bara orättvisa utan också ekonomiskt ineffektiva och i längden även farliga. (Prop.

2002/03:122, s.29)

Regeringen menade att första steget är att nå ekonomisk tillväxt, därefter bör stater investera i den sociala utvecklingen som i sin tur ökar investeringsmöjligheter som kan bidra till en god miljö. Vad regeringen inte klargjorde var att bakom ekonomisk tillväxt ligger ofta ett nyttjande av naturresurser. Här skiljer sig FN:s vision ifrån regeringens då propositionen helt har utelämnat problematiken kring externa kostnader.

En hållbar ekonomisk utveckling kräver ett öppet handelsystem där handelspolitiken ska baseras på handelssatsningar som främjar hälsa, utbildning och fysisk infrastruktur samt kompetensrika institutioner inom det stabila makroekonomiska ramverket (Prop. 2002/03:122, s.37). En friare handel ökar köpkraften och genom att förenkla importen får konsumenten tillgång till billigare produkter. Det leder till en konkurrensökning som är en drivkraft för

effektivisering (Prop. 2002/03:122, s.36). Baksidan av en mer öppen handelspolitik är att det inte alla gånger kan förenas med EU-regler gällande främjandet av folkhälsa, djurhälsa och växtskydd då det kan försvåra de fattiga ländernas exportmöjligheter. I det skedet är den ekonomiska dimensionen viktigare att främja i större utsträckning (Prop. 2002/03:122, s.47). Att nå en hållbar **ekonomisk tillväxt** innebär ”ett stabilt makroekonomiskt ramverk med sunda och transparenta statsfinanser, låg inflation, tillgång till kreditfinansiering på rimliga villkor, hållbar skuldsättning, samt öppenhet för handel och investeringar.” (Prop. 2002/03:122, s.26).

Ekonomisk tillväxt är nödvändigt, men inte tillräckligt för en rättvis och hållbar utveckling. Väststånd och utveckling kan inte mätas enbart i ekonomiska termer. Ekonomisk tillväxt måste vara hållbar och kombineras med satsningar på rättvisa och välfärd för att leda till utveckling. (Prop. 2002/03:122, s.27)

De ekonomiska och sociala perspektiven var dominerande när regeringen pratade om en hållbar ekonomisk tillväxt som är ett krav för att fattiga människor ska kunna förbättra sina levnadsförhållanden. Fattiga människor ska gynnas av tillväxten, både som konsumenter och producenter (Prop. 2002/03:122, s.16). Regeringen liksom FN utgick ifrån att ekonomisk tillväxt är lösningen på de samhällsliga och miljömässiga problemen. Aktiviteter som försvårar den fria handeln, som till exempel tullar (Prop. 2002/03:122, s.50), ska tas bort för att främja den **öppna handeln** med motiveringen att ”Öppen handel skapar utvecklingsmöjligheter för fattiga länder när de ges tillträde till globala marknader och får tillgång till billiga varor” (Prop. 2002/03:122, s.16). Regeringen betonade att en ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom är av strategisk betydelse för en positiv och jämlik hälsoutveckling (Prop. 2002/03:122, s.28).

På EU-nivå bör en samlad fältrepresentation av EU:s organ eftersträvas samt att unionen för samman länder och aktörer för att nå en ökad samverkan och samordning, vilket ökar förutsättningarna för en förhöjd effektivitet i utvecklingssamarbetet. Harmonisering var ett nyckelord i frågan, det handlar om att skapa gemensamma regler då det gynnar den globala utvecklingen (Prop. 2002/03:122, s.66-67).

Utvecklingsländernas inflytande behöver stärkas i de internationella finansiella institutionerna. [...]

Utvecklingsländernas förmåga att delta i internationella handelsförhandlingar bör stärkas, liksom deras möjligheter att dra nytta av WTO:s regelverk. FN:s arbete för utveckling bör stärkas bl.a. genom långsiktiga, stabila finansieringsplaner grundade på gemensamt ansvarstagande, tydligare mandat,

inrättande av effektiva styrformer och förbättrad samordning. De regionala utvecklingsbankernas verksamhet bör stärkas genom fortsatta interna reformer, en breddad syn på fattigdomsbekämpning och stärkt samordning och harmonisering. (Prop. 2002/03:122, s.67)

Multilaterala organ är viktiga för det svenska utvecklingssamarbete och bör vara en kanal för spridning av svensk politik internationellt då det genererar nya kontakter och kunskap. ”Svensk politik bör präglas av en helhetssyn på det globala systemet och de olika organens arbete.” (Prop. 2002/03:122, s.67). Även här betonar regeringen vikten av samstämmighet och ökad samverkan, det exempel som togs upp är den mellan EU och FN (Prop. 2002/03:122, s.67), i det arbetet bör Sverige ge politiskt och resursmässigt stöd till FN:s utvecklingsarbete. För att nå en hållbar ekonomisk utveckling menar FN och den svenska regeringen samstämmigt att det sker genom ekonomisk tillväxt, harmonisering och en öppen handel.

Ekologisk dimension

För att uppnå en långsiktig hållbar global utveckling behöver nyttjandet av miljön och naturresurser vara hållbara. Det innebär att världens invånare inte kan nyttja naturresurser i den utsträckningen vi gör idag och att de omställningar som behöver göras ska utgå ifrån försiktighetsprincipen (Prop. 2002/03:122, s.11), något som även framgår i Millenniedeklarationen (FN, 2000, princip 15). Den bild Agenda 21 (UNCED, 1992, princip 16.20) och Riodeklarationen (FN, 1992, princip 4) målade upp att de tre dimensionerna stöttar upp varandra talades det inte om i samma utsträckning i propositionen. Det närmaste propositionen kom var att ”Miljömässig hållbarhet bör beaktas i tillväxt- och utvecklingsstrategier, såväl nationellt som internationellt.” (Prop. 2002/03:122, s.26), samt att de ser en koppling mellan fattigdom, utsatthet och låg miljöstatus. Kopplingen mellan fattigdom och låg miljöstatus är att förorening och förstöring av miljön blir svårare att undvika om folket inte har resurser att bruka miljön på ett hållbart sett (Prop. 2002/03:122, s.26).

Både vilken roll tekniken har i den hållbara utvecklingen och vad som menas med begreppet harmonisk och optimalt nyttjande saknades i propositionen. Då propositionen ansåg att hållbar utveckling börjar i den ekonomiska dimensionen blir teknikens roll viktigare att beskriva för att klargöra hur regeringen menar att en hållbar utveckling ska uppnås genom den.

Hållbara produktions- och konsumtionsmönster

Propositionen var inkonsekvent hur de ställde sig till produktionens och konsumtionens betydelse för en global hållbar utveckling. I vissa fall bör hållbara produktions- och konsumtionsmönster eftersträvas (Prop. 2002/03:122, s.49), i andra fall måste de ohållbara mönstren brytas (Prop. 2002/03:122, s.11). Propositionen var inte tydligare än FN-dokumenterna gällande hur de mönstren ska bli hållbara. Det angavs att vi globalt står inför en stor utmaning att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ påverkan på miljö, naturresurser och människors hälsa (Prop. 2002/03:122, s.26). Dokumentet erkände att industriell framställning ofta genererar en försämrad livsmiljö för människor (Prop. 2002/03:122, s.26). Termerna produktion och konsumtion separerades inte utan redogjorde om det som en enhet under benämningen hållbara produktion- och konsumtionsmönster. Därmed försvarades jämförelsen med FN-dokumenterna eftersom jämförelsepunkterna inte blev desamma.

Fattiga länder har ofta mer arbetskraft än vad marknaden kan möta, medan många rika länder tenderar att gå i motsatt riktning. Det menar regeringen har en positiv inverkan på tillväxt- och utvecklingsmöjligheterna ur ett nationalekonomiskt (Prop. 2002/03:122, s.12). Agenda 21 (UNCED, 1992, princip 2.14c, 6.39 & 8.31a) menar att det inte gynnar staten att tillåta miljö- och hälsoförorenande produktion om producenten inte kompenserar sin negativa påverkan. Här skiljer sig de två delanalyserna åt, regeringen menar att hållbarhet växer ur industrin medens i Agenda 21 menar FN att det inte sker av sig själv utan att det uppstår när konsumenten ställer krav på producenten.

En hållbar produktion och konsumtion kan uppnås genom energieffektivisering och miljömärkning (Prop. 2002/03:122, s.50), på den punkten skiljde sig regeringens tankar från FN:s som menade att tekniken är en viktig del i omställningen (UNCED, 1992, princip 21.14 & 30.2). FN hade en mer helhetssyn (UNCED, 1992, princip 20.17d, 20.19c, 16.23a & 16.23b) medens regeringen påpekade att energiåtgången vid produktion och att göra det lättare för konsumenten att välja produkter genom miljömärkningar vilka de mest hållbara alternativen är (Prop. 2002/03:122, s.50).

I syfte att möjliggöra en utveckling, som är både ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar, prioriterar Sverige åtgärder för att utveckla hållbara produktions- och konsumtionsmönster. (Prop.

2002/03:122, s.50)

Både FN-dokumenterna och propositionen angav att de rådande produktion- och konsumtionsmönstren inte är hållbara, gemensamt var att hållbarhet ska växa ur handelsystemet, handeln sågs som lösningen på fattigdomen. Dynamiken mellan begreppen produktion, konsumtion och världshandel illustreras i tabell 6.

Tabell 6. Hur begreppen produktion, konsumtion och världshandel framställs i Agenda 21 och i prop. 2002/03:122 om *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*

	Agenda 21		Prop. 2002/03:122	
	Negativt	Positivt	Positivt	Negativt
Produktion	Paragrafer: 2.19 Förklaring: Ökar möjligheterna för länder att bli självförsörjande.	Paragrafer: 2.20+ 2.22g, 4.15+9.17 Förklaring: Betalar inte de externa kostnaderna. Måste bli mer resurseffektiv.	Sidor: 26, 36, 47, 50 Förklaring: Hållbar genom ny teknik och styrmedel. Förenklad import → ökad köpkraft → billigare varor. Produktion och export kan minska fattigdomen. Energieffektivisering och miljömärkning → hållbart.	Sidor: 11, 49, 50 Förklaring: Vi måste lägga om våra konsumtionsmönster.
		Paragrafer: 4.15, 6.1 Förklaring: Vi måste lägga om våra konsumtionsmönster. Motverka fattigdomsbekämpningen.		Sidor: 11, 49, 50 Förklaring: Vi måste lägga om våra konsumtionsmönster.
Konsumtion	Paragrafer: 2.5, 2.12, 3.8c Förklaring: Tillgänglighet har en positiv miljöinverkan. Vi ska ta avstånd till protektionism. En effektiv ekonomisk resursproduktivitet motverkar fattigdom.		Sidor: 7, 6, 11, 16, 36, 37 Förklaring: Tillgänglighet har en positiv miljöinverkan. Handel ses som en del i lösningen. Hållbarhet ska växa ur handelsystemet.	
Världshandeln				

För termerna produktion, konsumtion och världshandel överensstämde förhållandet mellan dem i Agenda 21 och propositionen. Båda hade en positiv inställning till att produktion motverkar fattigdomen då det ökar självförsörjningen. Samtidigt erkänns att den måste bli mer energieffektiv och att många av världens invånare måste lägga om våra konsumtionsmönster.

Världshandeln har en positiv miljöpåverkan och ses som en del av lösningen då dokumenten ansåg att hållbarhet ska växa ur handelssystemet.

Sammanställning

Termerna samverkan och samordning var genomsyrande i propositionen, de kan kopplas till begreppen enighet och systemperspektiv vilket enligt FN är en gemensam grund som behövs för att en hållbar utveckling ska uppnås. Propositionen diskuterade vad man bör göra, inte vad man ska göra. Det framgick inte vad regeringens egna värderingar var istället bekräftades att de höll med millenniedeklarationen. Deklarationen sattes inte i förhållande till arbetet på nationell nivå. Regeringens mål var att utveckla en utvecklingsstrategi som förenade tillväxt och miljöhänsyn då de ansåg att miljöhänsynstagande inte är ett hinder för tillväxt och välfärd utan en förutsättning (Prop. 2002/03:122, s.49). Ingenstans i propositionen ställdes den ekonomiska utvecklingen i form av industriproduktion mot den miljöpåverkan det medför, det konstateras enbart att det finns en koppling mellan dem något som Agenda 2030 diskuterade mer ingående.

Både FN och den dåvarande svenska regeringen talar om hållbar utveckling och att den nås genom att sträva mot hållbarhet i den ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionen. Den ekonomiska dimensionen uteslöt de externaliserade kostnaderna som är av central vikt enligt Agenda 21 för att uppnå en hållbar utveckling. Den ekologiska dimensionen hade inte lika stark framtoning i propositionen, tvärtom framhölls dimensionen som mindre viktig. Både FN och regeringen menar att miljömärkningar kan bidra till en positiv utveckling (UNCED, 1992, princip 4.7; Prop. 2002/03:122, s.50) och betonade vikten av informations-spridning till allmänheten (UNCED, 1992, princip 4.21 & 7.60b; prop. 2002/03:122, s.50) men vad konsumenten ska få ökad kunskap om framgick inte. FN menade fram att det är statens ansvar att informera sina medborgare om aktioner som bidrar till en mer hållbar värld (UNCED, 1992, princip 9.12k & 19.60a). Den svenska regeringen i sin tur lade tillbaka **ansvaret** på märkningssystemen, att de ska informera konsumenten om produktens påverkan ur ett hållbarhetsperspektiv. FN-dokumentet och propositionen presenterar alltså olika ansvarsfördelningar för vem som ska säkerställa att nationerna uppnår hållbara produktion- och konsumtionsmönster, vilket kan tyda på att FN:s syn på ansvarsfördelning inte delas av den dåvarande svenska regeringen.

Gemensamt för de två delstudierna var att termerna ansvar, information och möjlighet att påverka, genomsyrade dokumenten. Arbetet för en hållbar utveckling börjar i det privata

hushållet genom att sträva mot en hållbar konsumtion, konsumenten ska göra hållbara val i vardagen, det var grundtanken i både FN-dokumentet och propositionen. Sedan råder det svagheter i informationstillgängligheten av varor och tjänsters miljöpåverkan, de så kallade externa kostnaderna tas inte med i produktpriset och därmed speglar inte varupriset dess ekologiska påverkan. Inte heller kan konsumenten själv ta reda på en varus externa kostnader då dessa uppgifter inte sammanställs på ett ställe och publiceras för allmänheten. En ansvarsfördelning presenteras därefter att konsumenten tillsammans med producenterna ska arbeta för att det ekonomiska systemet ska arbeta mot en mer hållbar framtid. NGOs har ett ansvar i den frågan att sprida information för att öka kunskapen hos allmänheten. Det är NGOs tillsammans med stater och samfund samt i frågor som rör det sociala kapitalet i form av arbetet för ett hållbart samhälle som enligt dokumentet har störst möjligheter att påverka att en hållbar utveckling nås. Det genom att arbeta mot en hållbar produktion och konsumtion.

Analysmatrisens utformning

Utformningen av tabell 7 delar samma grundstomme som den i tabell 5, det är en klassificeringsnivå bestående av tre jämförelsepunkter, hållbarhetens tre dimensioner. Jämförelsetalen bygger på en metod av Blaikie (2009, s.148-149) som presenterades mer utförligt på sida 13 där -1 innebär att regeringens vision var svagare än FN:s, 0 att regeringens översättning motsvarade FN:s vision och +1 att regeringens översättning var starkare än FN:s vision. Tabell 7 har en ytterligare klassificeringsnivå vars syfte var att visa regeringsdokumentets överensstämmelsegrad till FN-dokumentet vilket presenteras i den sista kolumnen. Resultatet av den tillagda nivån anger hur väl den svenska visionen av hållbar utveckling överensstämde med ursprungsvisionen. För att ge en samlad siffra för respektive kod av de två studerade dokumenttyperna adderades siffrorna i kolumn två respektive tre som anger vilket av de tre hållbarhetsbenen som koden inkluderar. Jämförelsen mellan regeringsdokumentet och FN-dokumentet görs för respektive kod. Reglerna som ligger till grund för den matematiska beräkningen är att jämföra antal kryss mellan spalt två och tre. Om spalt två hade fler kryss var ursprungsvisionen starkare än regeringens och då blev jämförelsetalet -1, fler än två kryss var ursprungsvisionen svagare än regeringens och då blev jämförelsetalet +1, hade spalterna lika många kryss blev jämförelsetalet 0.

Tabell 7. Hur Millenniedeklarationen (FN, 2000), Riodeklarationen (FN, 1992) och Agenda 21 (UNCED, 1992) respektive prop. 2002/03:122 om *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling* beskriver en global hållbar utveckling. Analysen utgår ifrån kategorierna de tre hållbarhetsbenen, social dimension, ekonomisk dimension, ekologisk dimension respektive produktion och konsumtion. Siffrorna visar i den följd de tre dimensionerna ska uppnås för att nå en hållbar utveckling enligt de studerade dokumenten. Om det framgick att hållbar utveckling nås genom att arbeta först med en dimension (I) som har en positiv inverkan på den andra (II) som i sin tur genererar en hållbar utveckling i den tredje dimensionen (III)

Analyskriterier för FN:s vision av en hållbar utveckling med tillhörande underrubriker	Dynamiken mellan dimensionerna ekonomisk (I), samhälllig (II) ekologisk (III)						Förhållandet mellan FN-dokumenterna & prop 2002/03:122
	FN-dokument			prop 2002/03:122			
	I	II	III	I	II	III	
A. De tre hållbarhetsbenen							
· Generationsöverskridande	x	x	x				-1
· Rättvis fördelning i tid & rum		x			x		0
· Samma rättigheter & lika skyldigheter		x			x		0
							= -1
B. Samhällsdimension							
· Mänskliga rättigheter	x	x	x		x		-1
· Socialt engagemang		x			x		0
- Stödja NGOs		x			x		0
- Resursinvesteringar i kampanjer		x					-1
							= -1
C. Ekonomisk dimension							
· Frihandel							
- Främja handelsmöjligheterna	x	→	→	x			0
- Harmonisering	x			x			0
· Ekonomisk tillväxt							
- Ekonomiska system: Hållbar utveckling är beroende av ekonomisk tillväxt	x	→	→	x	→	→	0
- Satsa på forskning kring teknologiska lösningar	/ ¹						-1
· Externaliserade kostnader	x	x	x				-1
· Miljöföroreningar ska kompenseras		x					-1
							= -1
D. Ekologisk dimension							
· Planetary boundaries							
- Motverka att jordens gränspunkter överskrids			x			/ ²	-1
- Biologiska resurser som kan öka den sociala nyttan			x				-1
· Effektivisering							
- Optimera resursanvändning	x		x				-1
· Minimera avfallet			x				-1
							= -1
E. Hållbar produktion							
· Handlingsplan	x	→	→	x	→	→	0
· Inkludera de externa kostnaderna	x	x	x				-1
	x	x	x				-1
							= -1
F. Hållbar konsumtion							
· Nationella policys och strategier	x	→	→	x	→	→	0
· Kunskapsspridning	x	x	x				-1
	x	x	x				-1
							= -1

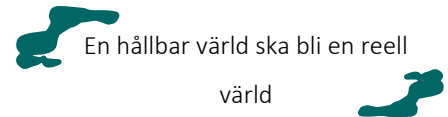
¹ UN, 1992, princip 12, / står för att analyskriteriet uppfylls till viss del

² Prop. 2002/03:122, s. 11, vi kan inte nyttja naturresurser i den utsträckningen vi gör idag

De sex analyskriterierna, som är i fetstil i tabell 7, visade en annan interaktion än i FN-dokumentet. De värderingar som ska genomsyra den svenska politiken menade propositionen var respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning, jämställdhet, hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt och social utveckling och trygghet. Faktorerna var interagerande och förstärkte varandra (Prop. 2002/03:122, s.22-23). Propositionen talade inte uttryckligen om deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna men det fanns en antydning mellan raderna, dock inte lika omfattande som i FN-dokumentet. Fokus låg på alla människors lika rätt och jämställdhet. När det gäller den handlingsplan som skulle tas fram för att verka för hållbara produktion- och konsumtionsmönster samt kunskapsspridning kring konsumtionens påverkan som framgick i Agenda 21 återfanns de tankarna inte i propositionen. Vad som framgick i propositionen var att informationsspridningen ska utföras av NGOs för att bilda allmänheten om en hållbar utveckling men regeringen specificerade inte vad de ansåg att NGOs bör informera om. På grund av det faller försöket att specificera informationsspridningen eftersom propositionen endast anger att NGOs ska ges ökade resurser för att öka kunskapsbildandet hos allmänheten gällande en hållbar utveckling. Utifrån ett holistiskt tillvägagångssätt låg FN-dokumentet och propositionen på samma nivå då ingen av dem lade lika stor vikt läggs vid de ekonomiska och icke-ekonomiska aspekterna av välbefinnande, vilket var ett krav enligt FN (2013, s.5) för att uppnå ett holistiskt tillstånd. Inte heller angav dokumentet att människan behöver se det ömsesidiga beroende av naturen för att en hållbar utveckling ska uppnås (FN, 2013, s.6).

Kapitel 6. Diskussion

Kapitlet behandlar några möjliga orsaker till varför FN:s vision inte återspeglades fullt ut i prop. 2002/03:122.

Därefter utvärderas studiens teoretiska utgångspunkt, kapitlet avslutas med en utvärdering av hur lämplig analysmatrisen är som mall för att kartlägga överstämmelsegraden mellan två studerade dokument.

Författarens avsikt och läsarens tolkning

Syftet med studien var att kartlägga vilken typ av hållbar utveckling som framgår i de tre studerade FN-dokumenterna och hur FN:s vision återspeglas i den svenska regeringens översättning i prop. 2002/03:122. Av de två delanalyserna framgår att det finns en skillnad mellan FN:s ursprungsvision och den svenska regeringens översättning. När, hur och var i tolkningen respektive översättningsprocessen som vissa av intentionerna i FN:s dokument inte kom fram i den svenska propositionen kan inte den här studien säkerställa. En faktor som kan ha påverkat översättningen är hur respektive dokument ser på **ansvarsfördelningen**, en term som genomsyrade båda delanalyserna. Bellamy (2015, s. 162), Bexell & Jönsson (2017, s.14), Frumhoff et al. (2015, s.160) och Kolks (2016, s.24) menar att termen är vanligt förekommande i internationella ramdokument men att termen behöver diskuteras utifrån ett moraliskt, juridiskt och politiskt perspektiv för att kunna kartlägga vad olika aktörer inkluderar i termen. Vidare menar Bellamy (2015, s.162) att det kan vara problematiskt om en term kan innebära olika saker då det exempelvis kan medföra att stater och experter som arbetar med internationella hållbarhetsfrågor inkluderar olika saker i termen. En förklaring till att olika parametrar tas in i en term menar Bellamy (2015, s.168) kan vara att aktörer ser olika på begreppen rättigheter och skyldigheter och att det påverkar hur aktören ser på termen. En annan studie som påvisar samma problematik gällande termen ansvar är Turner (2013, s.140) som studerade implementeringen av *responsibility to protect* som handlar om alla staters skyldighet att skydda sin egen befolkning. I sin studie visar Turner att för att kunna uppnå ramdokumentet om en fredlig värld behöver generalförsamlingen ta de olika tolkningsmöjligheterna i beaktande och tydliggöra vad generalförsamlingen menar med de använda termerna. Något Frumhoff et al. (2015, s. 158) styrker i sin studie, ju fler tolkningsmöjligheter desto fler tolkningar genereras och därmed kommer stater få olika utgångspunkter arbeta ifrån för att uppnå målen. Att läsarens tolkning kan skilja sig från författarens avsikt har påträffats i den här studien men

vilka faktorer som ligger till grund för de påvisade skillnaderna kan inte identifieras. Det kan vara så att studiens teoretiska utgångspunkt har påverkat analysen av FN-dokumentet. Utgångspunkten var att göra en objektiv analys för att fastställa FN:s vision men omedvetet kan värderingar ha lagts in, en problematik Blaikie (2009, s. 105) menar är ofrånkomlig vid studier av komplexa fenomen. Därmed kan den här studien inte identifiera hur nära tolkningen som presenteras i analyskapitlet ligger FN:s vision, de enda som kan bekräfta eller förkasta tolkningen är författarna till de studerade FN-dokumentet. I nästkommande stycke diskuteras de teoretiska utgångspunkterna.

De teoretiska utgångspunkterna

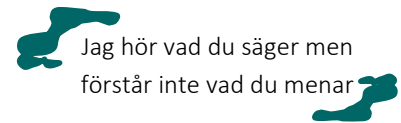
Det holistiska perspektivet valdes som nytt element eftersom det ofta kopplas till termen hållbar utveckling (Iñigo & Albareda, 2016, s.2; Potocan & Mulej, 2003, s.422; Ziamba, 2013, s. 106) men hittills har endast ett fåtal studier gjorts som visar hur de två termerna korrelerar (Iñigo & Albareda, 2016, s.2; Potocan & Mulej, 2003, s.422). Den här studien har likställt hållbar utveckling med holism, det vill säga när de tre hållbarhetsbenen väger lika tungt nås ett holistiskt tillstånd, en tanke som framgick av FN (2013, s.5-6). Det är en tanke som Ziamba (2013, s.110-111) och Waas (2011, s.1646) delar, de menar att för att bedriva hållbarhetsstudier krävs att den holistiska teorin tillämpas eftersom den sätter informations-samhället i centrum, vilket behövs för att studera vilka de gemensamma överlappningarna är mellan informationssamhällets huvudkomponenter då det anger hur systemet hänger samman. Sedan finns det studier som menar att för att tillämpa den holistiska teorin krävs mer än att enbart ta in principen hållbar utveckling. En sådan studie är Potocan & Mulej (2003, s.422) som menar att eftersom de mål som sätts för att nå en hållbar värld är beroende av varandra måste samtliga mål värderas lika högt, annars kommer det slutgiltiga utfallet vara att ingen av målen nås. Därför krävs att studier som utgår från den holistiska teorin inte enbart tillämpar termen hållbar utveckling, men vilka typer av termer som bör inkluderas presenterades inte. Det kan vara så att de analyskategorier den här studien arbetade fram inte var de termer som hade varit lämpligast att inkludera utifrån Potocan & Mulejs (2003, s.422) perspektiv. Fokus låg på termen holism som nytt element i den här studien och det kan ha påverkat analysens utfall.

Utvärdering av analysmatrisen

Det framtagna analysverktyget utgör en länk mellan frågeställning ett och två, hur starkt verktyget sedan är tåls att diskutera. Konceptet medför en gemensam plattform som möjliggör jämförelser mellan olika staters resultat. Användningen av rekontextualisering kan vara en styrka rent metodologiskt eftersom det möjliggör att forskaren kan studera helheterna i dokumenten (Wodak, 2011, s.629). Sammantaget är det framtagna verktyget ett steg i rätt riktning men den når inte hela vägen fram. Den här studien visar på svårigheter att få större mängder material sammanställd på ett pedagogiskt sätt i ett fåtal tabeller. Matrisen måste göras mer läsvänlig för att dess syfte ska nås, som den är konstruerad nu är den för mastig för att innehållet enkelt ska kunna utläsas. En bidragande faktor kan vara att de begrepp som matrisen använde som kategoriseringspunkter inte definierades tydligt i FN-dokumentet. Alla begrepp råder det inte konsensus kring vad de inkluderar vilket gör det svårare att få en överblicksbild. Det finns brister i användandet av FN:s tre hållbarhetsdimensioner just för att konsensus saknas kring vilka parametrar som ska ingå i respektive dimension (Boström, (2012, s.3; Giddings et al., 2002, s.193-194; Waas et al., 2011, s. 1652). Exempelvis påvisar Boström (2012, s.3) att den sociala dimensionen saknar en tydlig avgränsning för vad den innefattar, den kan inkludera allt från arbetares rättigheter och livskvalité till demokratiskt deltagande. En annan bidragande faktor kan vara att matrisens utformning, illustration, var ett dåligt val ur ett pedagogiskt perspektiv. Det vill säga att det den där studien ville förmedla till läsaren inte mottogs av läsaren på bästa sätt för att modellen är svårgreppbar. Analysmatrisens utformning följde ingen mall eller vilade på tidigare studier. Hade studien använt sig av en tidigare beprövad modell hade kanske illustrationen varit mer pedagogisk och därmed mer läsvänlig. Modellen i den här studien kan fungera som ett utkast, ett första steg, men den är inte färdigarbetad. Den behöver ses tillsammans med andra metodologiska studier för att utvärdera dess styrkor och svagheter för att sedan kunna arbeta vidare med utformningen. De tankarna stödjer Winther (2016, s.3) som menar att ingen modell kan för sig själv fungera som ett holistiskt ramverk eftersom studier om hållbar utveckling kräver en systemförståelse. När det finns olika perspektiv som överlappar i analyspunkterna menar Winther att en bättre förståelse nås eftersom de olika modellerna överlappar varandra, med det sagt behöver matrisen vidareutvecklas innan den kan fungera som ett jämförelseverktyg.

Kapitel 7. Slutsats

För att sammanfatta det hela överensstämde inte översättningen fullt ut från FN-dokumentet till det svenska regeringsdokumentet, det för att hållbarhetsdiskussionen tedde sig

olika. I FN-dokumentet framgick tydligare vad FN menade med begreppet hållbar utveckling i den bemärkelsen att de tre dimensionerna tog relativt lika stort utrymme och menade att det finns ett samband mellan människan och naturen. Prop 2002/03:122 pratade istället om samstämmighet, helhetsperspektiv och samverkan som de starkaste faktorerna för att nå en hållbar utveckling men nämnde inte att de delade FN:s syn att människan är beroende av naturen. Det landade i att den svenska översättningens egentliga budskap blev diffust, det var otydligt vad regeringen faktiskt menade med sina termer och begrepp. Med det sagt är det av stor betydelse att vid arbete med hållbarhetsfrågor, som många gånger ses som diffusa, att verktygen som används är klara och tydliga samt att de dokumentverktyget vilar på är klara i sina definitioner kring fenomenets uppkomst och bakomliggande så väl som parallella påverkningsfaktorer. Studien hade i syfte att utreda hur FN:s vision återspeglades i propositionen, den framtagna modellen visade att dåvarande svenska regeringen inte hade en starkare vision av hållbar utveckling än den som återgavs i FN-dokumentet.

Den framarbetade matrisen ett steg i rätt riktning men når inte hela vägen fram då den inte är tillräckligt pedagogiskt utformad så att läsaren enkelt ska kunna inhämta information från den. En författares avsikt behöver inte vara det läsaren uppfattar, vilket medför att tydlighet och pedagogik behöver vara det fundament modellen vilar på. För att instruktioner, som FN:s mål är, ska tolkas på ett sätt som gör att hållbarhetsmålen nås på likvärdiga villkor som FN anser är godtagbara ur ett moraliskt och juridiskt perspektiv, behöver modellen baseras på en pedagogisk grund som ökar tydligheten och förståelsen för hur matrisen ska läsas för att kunna hämta information från den.

Framtida forskning

För att förstå bättre hur termerna holism och hållbar utveckling korrelerar kan det vara intressant att kombinera rekontextualisering (Wodak, 2011, s.630), se sida 5, och Graneheim & Lundmans (2004, s.106-107) kodningsteknik, se sida 6, med ett *nexus approach* (Boas et al., 2016, s.451–452). *Nexus approach* innebär att studien innefattar fler än en komplex faktor för att öka studiens reliabilitet (Hettiarachchi & Ardakanian, 2016, s.4) då konstruktionen länkar

samman flera olika designteorier (Beverungen et al., 2011, s.49; Pries-Heje and Baskerville, 2008, s.733). De studier som hittills har gjorts visar att ett *nexus approach* kan användas för att narrativt studera implementeringen av FN:s hållbarhetsmål (Boas et al., 2016, s.456; Bouma, 2016, s.181; Howells et al., 2013, s.622; Martin-Nagle et al., 2011, s.5). Det verkar råda en viss konsensus kring *nexus approach* då teorin har tillämpats av flera aktörstyper vid studier om hållbar utveckling och att teorin samlar sektorsintressena inom termen hållbar utveckling (Boas et al., 2016, s.456). Det skulle även vara intressant att arbeta fram en *cross-scale* (Stevens, 2017, s.2) som för samman två olika modeller för att studera skillnader och likheter mellan de två modellernas resultat, det vill säga vilka de sammantagna analys-punkterna var. En modell som skulle vara intressant att studera tillsammans med den som tagits fram i den här studien är *Global interaction scoring* (Nilsson et al., 2016b) som jämför de olika hållbarhetsmålen genom att särskilja hur de olika målen interagerar med varandra med siffror, vilka som är styr andra delmåls förutsättningar att nås och vilka som inte är beroende av att de andra målen nås.

Referenser

- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Bellamy, A.J. (2015). The Responsibility to Protect Turns Ten. *Ethics and International Affairs* 29: 161–185.
- Beverungen, D., Knackstedt, R. & Winkelmann, A. (2011). Identifying e-Service potential from business process models – A theory nexus approach. *e-Service Journal* 8: 45-83.
- Bexell, M. & Jönsson, K. (2017). Responsibility and the United Nations' Sustainable Development Goals. *Forum for Development Studies* 44: 13–29.
- Blaikie, N. (2009). *Designing Social research*. UK: MPG Books Group.
- Boas, I., Biermann, F. & Kanie N. (2016). Cross-sectoral strategies in global sustainability governance: towards a nexus approach. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics* 16: 449–464.
- Boström, M. (2012). A missing pillar? challenges in theorizing and practicing social sustainability: Introduction to the special issue. *Sustainability: Science, Practice & Policy* 8: 3–14.
- Bouma, J. (2016). Implications of the nexus approach when assessing water and soil quality as a function of solid and liquid waste management. In H. Hettiarachchi & R. Ardakanian (Eds.) *Environmental Resource Management and the Nexus Approach: Managing Water, Soil, and Waste in the Context of Global Change* (s. 179-206). Switzerland: Springer International Publishing.
- Bucht, M. (2017). FN:s vision av Millenniemålen och den svenska regeringens tolkning av dem: En innehållsanalys om hur hållbar utveckling tolkas med fokus på produktion och konsumtion. *MVI09C Miljövetenskap III*. Malmö Högskola.
- Chen, C & Sil, R. (2007). Stretching postcommunism: Diversity context, and comparative historical analysis. *Post-Soviet Affairs* 23: 275–301.
- Coopman, A., Osborn, D., Ullah, F., Auckland, E. & Long, G. (2016). *Seeing the whole – Implementing the SDGs in an integrated and Coherent Way: A research pilot report by*

Stakeholder Forum, Bioregional and Newcastle University. London: Stakeholder Forum.

- Dawson, J. (2009). Thick description. In A.J. Mills, G. Durepos & E. Wiebe (Eds.) *Encyclopedia of Case Study Research*. Thousand Oaks CA: Sage Publications.
- de Almeida Melo, M.L. (2016). Contributions of the hermeneutics of Paul Ricoeur to the phenomenological research in psychology. *Psicologia da Universidade de São Paulo* 27: 315–325.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2009). *Metodpraktiken: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Elanders.
- Ezzy, D. (2002). *Qualitative analysis: Practice and innovation*. Crows Nest, Australien: Allen & Unwin.
- Fangen, K. & Sellerberg, A-M. (2011). *Många möjliga metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Flaum, P. (2013). *Ansvar gemensamt: Ansvar – Sveriges politik för global utveckling (PGU)*. Malmö: Notis förlag.
- FN. (1992: A/CONF.151/26). Rio declaration on environment and development.
- FN. (2000: A/RES/55/2). United nations millennium declaration.
- FN. (2013: A/67/697). Happiness: towards a holistic approach to development.
- FN. (2015). *'We Are the First Generation that Can End Poverty, the Last that Can End Climate Change', Secretary-General Stresses at University Ceremony*. (Hämtad 2016-06-05) <http://www.un.org/press/en/2015/sgsm16800.doc.htm>.
- Frumhoff, P.C., Heede, R. & Oreskes, N. (2015). The climate responsibilities of industrial carbon producers. *Climatic Change* 132: 157–171.
- Giddings, B., Hopwood, B. & O'Brien, G. (2002). Environment, economy and society: Fitting them together into sustainable development. *Sustainable Development* 10: 187-196.
- Gladwin, T., Kennelly, J. & Krause, T. (1995). Shifting paradigms for sustainable development: implications for management theory and research. *The Academy of Management Review* 20: 874–907.

- Graben, S. & Harrison, P. (2015). International law and practice: Arctic networks and legal interpretations of the UN commission on the Limits on the continental shelf. *Journal of International Law* 28: 771–797.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today* 24: 105–112.
- Gripsrud, J. (2002). *Mediekultur Mediesamhälle*. Göteborg: Bokförlaget Diadalos.
- Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hettiarachchi, H. & Ardakanian, R. (2016). Managing Water, Soil, and Waste in the Context of Global Change. In H. Hettiarachchi & R. Ardakanian (Eds.) *Environmental Resource Management and the Nexus Approach: Managing Water, Soil, and Waste in the Context of Global Change* (s. 1-11). Switzerland: Springer International Publishing.
- Howells, M., Hermann, S., Welsch, M., Bazilian, M., Segerström, R. & Alfstad, T. (2013). Integrated analysis of climate change, land-use, energy and water strategies. *Nature Climate Change* 3: 621–626.
- Iñigo, E.A. & Albareda, L. (2016). Understanding sustainable innovation as a complex adaptive system: a systemic approach to the firm. *Journal of Cleaner Production* 126: 1–20.
- Kennedy, S. (2011). Stakeholder Management for Sustainable Development Implementation: The Case of a Sustainable Urban Drainage System. *Social and Environmental Accountability Journal* 31: 139–153.
- Koch, T. (1994). Establishing rigour in qualitative research: The decision trail. *Journal of Advanced Nursing* 19: 976–986.
- Kolks, A. (2016) The social responsibility of international business: From ethics and the environment to CSR and sustainable development. *Journal of World Business* 51: 23–34.
- Kronlid, D. (2005). *Miljöetik i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

- Kubik, J. (2015). Between contextualization and comparison: A thorny relationship between east european studies and disciplinary “Mainstreams”. *East European Politics and Societies and Cultures* 29: 352–365.
- Kubik, J. (2013). From Transitology to contextual holism: A theoretical trajectory of postcommunist studies. In J. Kubik & A. Linch (Eds.) *Postcommunism from within: Social justice, mobilization, and hegemony* (s.27–95). New York: New York University Press.
- Mann, K.J., Taylor, J.A., James, P.A. & Gaff, C. (2014). Interdisciplinary education for genetic counselors: Developing the concept and assessing the need in australasia. *Journal of Genetic Counseling* 23: 708–724.
- Martin-Nagle, R., Howard, E., Wiltse, A. & Duncan, D. (2011). *Conference synopsis. Bonn 2011 conference: The water, energy and food security nexus—Solutions for the green economy*. Bonn: German Federal Government.
- Mdgmmonitor. (2015). *MDG 7: Ensure environmental sustainability*. (Hämtad 2016-05-25) <http://www.mdgmonitor.org/mdg-7-ensure-environmental-sustainability/>.
- Miljödepartementet. (1995:02). *Sammanställning av regeringskansliets planer beträffande hållbar utveckling*. Dnr 64/96.
- Nilsson, M., Griggs, D. & Visbec, M. (2016a). Policy: Map the interactions between Sustainable Development Goals. *Nature* 534: 321-322.
- Nilsson, M., Griggs, D., Visbeck, M. & Ringler, C. (2016b). *A Draft Framework for Understanding SDG Interactions*. International Council for Science.
- Potocan, V. & Mulej, M. (2003). On Requisite Holistic Understanding of Sustainable Development from Business Viewpoints. *Systemic Practice and Action Research* 16: 421-436.
- Pries-Heje, J. & Baskerville, R. (2008). The Design Theory Nexus. *Management Information Systems Quarterly* 32: 731–755.
- Prop. 2002/03:122. *Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (PGU)*.
- Reed, S.K. (2013). *Cognition: Theories and Applications*. USA: Wadsworth

- Riksdagen. (2015). *Sveriges politik för global utveckling: Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3* (Hämtad 2016-05-04) http://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/sveriges-politik-for-global-utveckling_GR01UU3.
- Riksdagen. (2012). *Kommittédirektiv 1995:34*. (Hämtad 2016-05-12) http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/agenda-21-kommitten_GJB134.
- Solow, R. M. (1986). On the intertemporal allocation of natural resources. *Scandinavian Journal of Economics* 88: 141-149.
- Stevens, C. (2017). Scales of integration for sustainable development Governance. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*: 1-8.
- Sustainable development knowledge platform. (2015). *United nations conference on the human environment (Stockholm conference)*. (Hämtad 2016-06-05) <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>.
- Thistlethwaite, J. & Moran, M. (2010). Learning outcomes for interprofessional education (IPE): literature review and synthesis. *Journal of Interprofessional Care* 24: 503–513.
- Turner, N. (2013). The Secretary-General. In G. Zyberi (Ed.) *An Institutional Approach to the Responsibility to Protect*. (s. 130-156). Cambridge : Cambridge University Press.
- UNCED. (1992: A/CONF.151/26). Agenda 21: United nations conference on environment & development.
- UNDP. (2015a). *Millenniemalet är världens löfte till de fattiga*. (Hämtad 2016-08-15) <http://www.millenniemalet.nu/malen-2/>.
- UNDP. (2015b). *Millenniemalet 1: Fattigdomen minskar – men miljontals människor går hungriga*. (Hämtad 2016-08-15) <http://www.millenniemalet.nu/mal-1/>.
- Waas, T., Hugé, J., Verbruggen, A. & Wright, T. (2011). Sustainable Development: A Bird's Eye View. *Sustainability* 3: 1637-1661.
- Walker, G. K. (2012). *Definitions for the Law of the Sea: Terms Not Defined by the 1982 Convention*. Leiden: Brill.

- Winther, A.M. (2016). Community sustainability: a holistic approach to measuring the sustainability of rural communities in Scotland. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*: 1-14.
- Wodak, R. (2011). Complex texts: Analysing, understanding, explaining and interpreting meanings. *Discourse Studies* 13: 623–633.
- Ziemba, E. (2013). The Holistic and Systems Approach to the Sustainable Information Society. *Journal of Computer Information Systems* 54: 106-116.